

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгеим и Президент Іэшъхьэтетхэм аІукІагъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм хэдзынхэу щыІуагъэхэм республикэм ихэбзэхъухъэ орган кІэу хэтыштхэр къащынэфагъэх. Адыгэ Республикэм и Президентэу, ВПП-у «Единэ Россия» и Апшъэрэ Совет хэтэу Тхьаклушынэ Аслъан адырилэгъэ зэлукІэгъухэм ащыщхэр хэдзынхэу шылагъэхэм, республикэ парламентыкІэр зэрэзэхашэщтым илофыгъохэм афэгъэхьыгъагъэх.

ВПП-у «Единэ Россия» и АРО иполитсовет исекретарэу Іэшэ Мухьамэд Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм изичэзъу зэлукІэгъу иапэрэ зэхэсыгъо зыщыклошт мафэм ыкІи ащ гъэпсыкІэу иІэщтым афэгъэхьыгъэ къэбары Адыгеим и Президент къыфилотагъ. Мы мазэм ыкІэхэм адэжъ а зэхэсыгъор зэхашэнэу рахъухъэ.

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкІэ и Гупчэ комиссие и Тхьаматэу Хьут Юрэ хэдзынхэмкІэ республикэ Гупчэ комис-

сием икІэхэу зэхэсыгъо зэхашэным зэрэфэхьазырхэр республикэм ипашэриІуагъ. Депутатхэу хадзыгъэхэр гъэтхапэм и 24-м атхынхэу ыкІи ахэм удостоверениехэр арагъыжынхэу рахъухъэ.

Республикэм и Президент Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым иректорэу Блэгъожъ Хьазрэт фэгъушъуагъ парламент хэдзынхэм зэрэщытеІуагъэм пае ыкІи шъуагъэ къытэу илофшІэн зехишэнэу ащ фэлъэуагъ. ЗэлукІэгъум илэхъан МКЪТУ-м ипрог-

раммэ заулэхэм мылкъу къафэтІупшыгъэным ыкІи лицензиэхэм япхыгъэ Іофыгъохэм атегушылагъэх.

Адыгэ Республикэм и Президентэу Тхьаклушынэ Аслъанрэ Адыгэ Республикэм туризмэмрэ курортхэмрэкІэ и Комитет и Тхьаматэу Владимир Петровымрэ зызэдэгъушІэхэм, курортэу «Лэгъо-Накъ» зыфилорэм ипроект игъэцкІэнкІэ Краснодар краим иадминистрации зэпхыныгъэу дыряІэр нахь агъэлъэшып зэрэфаем игугъу ашъыгъ. Турист кластерым иэкономикэ шъолъыр хэушъхьафыкІыгъэхэм ягъэпсын епхыгъэ Іофыгъом мыщ шъхьафэу шытегушылагъэх. Адыгэ РеспубликэмкІэ Мыекъопэ районымрэ Краснодар краимкІэ Апшеронскэ районымрэ а зигугъу къэтшыгъэ шъолъырым хэхъэх.

Московскэ индустриальнэ банкым иинвестиционнэ проект заулэхэр Ады-

геим тапэкІи зэрэщыгъэцкІэштхэм япхыгъэ ІофыгъохэмкІэ Тхьаклушынэ Аслъан МИНБ-м икъутамэу къалэу Мыекъуапэ дэтым ипашэу Цэи Аслъанбый дэгъушылагъ. Мыекъуапэ шагъэпсырэ унэу 16-у зэтетым иухын сомэ миллион 650-рэ къыхалхъаным банкым иІэшъхьэтетхэр зэрэфэхьазырхэр ащ къыІуагъ. Ащ нэмыкІэу Москвскэ индустриальнэ банкым офисхэмрэ хьакІэщрэ зыхэтышт комплекс Мыекъуапэ шыгъэпсыгъэным тегъэпсыхьэгъэ инвестиционнэ проектыр къыгъэхьазырыгъ. Мы охъгэ блогэм ОАО-у «МИНБ» зыфилорэм ипрезидентэу Абубакара Арсамаковыр Адыгеим къэкІошт, зигугъу къэтшыгъэ проектым илэтегъэуцо ар хэлэжъшт, Австрием иархитекторхэр ащ игъэпсынкІэ къыздырагъэ-Іэштхы.

АР-м и Президент ипресс-къулыкъу

Гъомылапхъэхэм, тарифхэм ауасэ зыпкъ ерэт

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет зичэзъу планернэ зэхэсыгъоу тыгъуасэ илагъэм тхьамэтэгъор щызэрихьагъ Премьер-министрэу Къумпыл Мурат.

Зэхэсыгъор рамыгажъзэз, республикэм и Правительствэ ипашэ АР-м финансхэмкІэ иминистрэ игуадзэу агъэнэфэгъэ Екатерина Косиненкэм фэгъушъуагъ, къзэрэугъонгъэхэр ащ нэІуасэ фишыгъэх.

АР-м и Парламент идепутатхэм яхэдзынхэм кІэхэу афэхъу-гъэхэм Къумпыл Мурат джыри зэ къафигъэзжыгъ, ахэр законодательствэм диштэу зэрэрекІо-кІыгъэхэр, хэукъонгъэ ин зэрэщымылагъэр игуапэу хигъэунэфыкІыгъ. Хэдзынхэм ялэхъан цыфхэм анахь Іофыгъо шъхьа-Іэу зигугъу къашыгъэхэм ащыщхэу гъомылапхъэхэм ауасэ къегъэлыхыгъэным, псэупІэ-коммунальнэ хьызмэтым ылъэныкъо-кІэ шыІэ тарифхэр шапхъэхэм адиштэу гъэпсыгъэнхэм депутатхэм ямызакъоу, министерствэхэм, комитетхэм, ведомствэхэм, нэмыкІ структурэхэм анаІ атырагъэтын, цыфхэм цыхъэу къафашыгъэр къагъэшъыпкъэжын зэрэфар Премьер-министрэм къыІуагъ.

Нэужым, хабзэ зэрэхъугъэу, республикэ бюджетыр гъэцкІагъэ зэрэхъурэм къзэрэугъонгъэхэр тегушылагъэх. АР-м финансхэмкІэ иминистрэу Долэ Долэтбый къызэрэхигъэщыгъэмкІэ, гъэтхапэм и 17-м ехъулэу республикэм фэдэу къыхъыжыгъэр сомэ миллион 526,5-м кІэхъагъ. БлэкІыгъэ илгъэсым мыщ фэдэ нуахъгэ егъэпшагъэмэ, ар процент 85-рэ мэхъу. Мэкъумэщ хьызмэтым Іоф шызышІэхэрэм ателъ чІыфэу сомэ миллион 149-м кІахъэрэм шыщэу къызэ-кІагъэкІоажыгъэр сомэ мин

564-рэ ныІэп. Джащ фэдэу планым къыдыхэлъытагъэу республикэм ит структурэхэм ялофшІэн зэрэзэхашэрэм епхыгъэ упІэ-кІунхэр мы мафэхэм зэрэрагъэ-жъэштхэр ыкІи ахэм хэти афэхъазырын зэрэфар министрэм къыІуагъ.

Къумпыл Мурат анахъэу ыналэ зытыридзэгъэ ыкІи зышымгъэ-рзэгъэ лъэныкъохэм ащыщых инвестиционнэ зэзэгъыныгъэхэр гъэцкІагъэхэ зэрэмыхъухэрэр, физическэ культурэм ыкІи спор-тым яобъектхэу республикэм пашыгъэрэм ялоф изытет, хэбзэн-чъэу мзэхэр зэрэраупкІыхэрэр, нэмыкІхэри. Мы аужырэ илгъэ-хэм республикэм имуниципальнэ образованиэхэм, къоджэ псэупІэ-хэм хэушъхьафыкІыгъэ техника-бэ афатІупшыгъэ нахь мышІэми, ахэр зэрагъэфедэрэм (анахъэу хэкІым идэщынкІэ) уигъэрзэнэу зэрэщымытыри къыІуагъ. Министрествэхэм, комитетхэм, къулыкъу зэфэхъыгъэхэм япашэхэу зэхэ-сыгъом хэлэжагъэхэм мы лъэны-къохэмкІэ ялофшІэн нахь агъэлъэ-шып ыкІи ишыкІагъэ хъумэ фе-деральнэ гупчэм зыфагъэзэн зэрэфар къыІуагъ. Зыпшъэрылхэр тэрэзэу зымыгъэцкІэхэрэм пшъэ-джыжъ ахын зэралгъэкІыштыр джыри зэ агу къыгъэкІыжыгъ.

Гъомылапхъэхэм, коммунальнэ фэло-фашІэхэм ауасэхэр лъэшэу къызэрэдэкІоажыгъэхэм цыфхэр

зэригъэгумэкІыхэрэр къыдилы-тэзэ, АР-м и Президентэу Тхьаклушынэ Аслъан АР-м иминистрэхэм я Кабинет пшъэрылгъэ нэфагъэхэр къыфишыгъэх. АщкІэ зэшІуахын алъэкІыгъэм къытегушылагъэ уасэхэмрэ тарифхэмрэ къэралыгъо гъэлорышІагъэ Іэу гъэпсыгъэнхэмкІэ АР-м и Гъэ-ІорышІагъэ ипашэу ПсыІушъо Юсыф. Ащ къызэриІуагъэмкІэ, цыфхэм нахьыбэу агъэфедэрэ гъомылапхъэхэм ащыщхэм ауасэ тІэкІу къырагъэлыхын алъэкІыгъ. Теуцожъ районым Іоф шызышІэрэ предприятиеу «Киево-Жураки» зыфилорэм къолыр нахь пыутэу Мыекъуапэ ичыпшІыгъэм ащыщэу ригъэжъагъ. Джащ фэдэу муниципальнэ образованиэхэм 2011-рэ илгъэсым къыклоцІ ермэлыкІи 130-рэ фэдиз зэхашэнэу агъэнэ-фагъ, ащи ишІогъэшхо къэкІонэу цэугъыгъ. Коммунальнэ фэло-фашІэхэм ятарифхэм алъэныкъо-кІэ джыри гымэкІыгъагъэ зэрэ-щыІэр ПсыІушъом хигъэунэфы-кІыгъ. Цыфхэм фабэу къалэкІа-хьэрэм, электричествэм ауасэу агъэуцугъэхэм бэмэ дырагъаштэ-ррп, ащ зымызэгъыныгъэхэри къы-хэкІых. Джырэ лъэхъан мы Іофы-гъор нахь тэрэзэу зэхэфыгъэным ГъэлорышІагъэ дэлажъэ.

Псауныгъэр къэухъумэгъэным, гъэсэныгъэм, культурэм, мэкъу-мэщым яминистрествэхэм япашэ-хэр нэужым къэгъушылагъэх, пшъэрылгъэу апащхъэу шыгъэрэ зэрэзэшІуахырым, шыкІагъэу шыІэхэм къащыуцугъэх.

Зэхэсыгъом кІэхэу зэфэхьы-сыжъхэр Къумпыл Мурат къы-фишылхэзэ, къзэрэугъонгъэхэм анахъэу анаІ зытырагъэтын фэе лъэныкъохэм джыри зэ ягугъу къышыгъ. Ахэр гъомылапхъэхэм, коммунальнэ фэло-фашІэхэм ауасэхэр зыпкъ игъэуцогъэнхэр, хэкІым идэщын епхыгъэ Іофыгъо-хэр арых.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Ызыныкъом къырагъэхъугъ

Адыгеим мэкъу-мэщымкІэ и Министерствэу къызэрэиты-гъэмкІэ, бжыхъэсэ гектар мини 107,4-м ехъоу республикэм къы-

шагъэкІыгъэм шыщэу гъэтхапэм и 21-м ехъулэу минеральнэ чІыгъэшІухэр зылэкІагъэхъа-гъэхэр гектар мин 56-м фэдиз хъазыр, ар процент 52-рэ мэхъу. Бжыхъасэхэм чІыгъэшІухэр алэкІэгъэхьэгъэнхэр анахьышІоу зыщызэхэщыгъэхэм ащыщых Джэдджэ ыкІи Тэхъутэмыкъое районхэр. Апэрэм къышагъэ-кІыгъэ гектар мин 31-м ехъум ипроцент 93-мэ яшІушІагъэх, яІонэрэм а пчъагъэр процент 79-м шынагъэсыгъ. Адрэ рай-онхэм бжыхъасэу яІэхэм япро-цент пчъагъэу чІыгъэшІур зы-ІэкІагъэхъагъэр: Мыекъуапэр — 57-рэ, Теуцожыр — 50, Шэ-

уджэныр — 34-рэ, Кошхьаблэр — 30, Красногвардейскэр — 17.

Бжыхъэ коцэу мыгъэ Іуахы-жыщыгъэр гектар мин 83-м тІэкІу къехъу. Тыгъуасэ ехъулэу ащ шыщ гектар мин 42-м фэдиз минеральнэ чІыгъэшІухэр аха-тэкъуагъ. Хъэ гектар мин 13-м ехъоу къагъэкІыгъэм ипроцент 57-мэ яшІушІагъэх. Джэдджэ, Тэхъутэмыкъое районхэм хъэм ешІушІэгъэныр проценти 100-у агъэцкІагъ.

Рапс гектар мини 10,6-м ехъум шыщэу тыгъуасэ ехъулэу чІыгъэшІур зыхатэкъуагъэр гек-тар мини 6,7-м фэдиз хъазыр. Рапсым ешІушІэгъэныр Джэ-джэ ыкІи Мыекъопэ районхэм ащаухыгъ.

ЛІЭХЪУСЭЖЪ
Хьаджэрэтбый.

Телефонхэр аІыгъыштхэп

Зэтыгъоу атырэ ушэтынхэр (ЕГЭ-р) зэхэзышэштхэмрэ ахэм ахэ-лэжъэштхэмрэ афэгъэхьыгъэ къэбарыр республикэм шагъэхъазы-рыгъэх. Джащ фэдэу еджапІэр къзыухыхэрэм атынэу къыхахыгъэ предметхэри къэнэфагъэх. Ащ фэгъэхьыгъэ лъэу тхылъхэр гъэт-хапэм и 1-м ехъулэу кІэлэеджакІохэм атхыгъэх.

БлэкІыгъэ илгъэхэм афэдэу мыгъи обществензаниер еджакІо-хэм нахь агу рихъэу къычІэкІыгъ. Къэралыгъо аттестационнэ къулыкъум ипашэ игуадзэу Довгопол МуліІэт къызэриІуа-гъэмкІэ, икІыгъэ илгъэсым ЕГЭ-р зытыгъэхэм япчъагъэ нэбгы-рэ 2665-рэ хъуштыгъэмэ, 2011-рэ илгъэсым нэбгырэ 3545-мэ ар атынэу загъэхъазыры. Мыгъи нахь предметыбэ еджапІэр къэ-зыухыхэрэм къыхахыгъ. ШоІкІ зимыІэу хысапымрэ (нэбгырэ 3353-рэ) урысыбзэмрэ (нэбгырэ 3460-рэ) атыштхы.

ЗишІэныгъэхэр обществензаниемкІэ зыушэтыштхэм япчъагъэ 1981-м нэсы. Ащ къыкІэлэжкІох тарихымыр — 1007-рэ, би-ологиимрэ — 888-рэ. Физикэр атынэу еджэкІо 775-р кІэлэІугъэх, химиер — 522-рэ, информатикэр — 270-рэ, географир — 217-рэ, литературэр — 215-рэ, инджылызыбзэр — 213-рэ, нэмыщыб-зэр — 12, французыбзэр — 6.

Къыхэзгъэщы сшІоигъу, ыпэрэ илгъэхэм афэмьдэу экзамен тыгъом нахь пхъашэу зытыхэрэм адзекІоштхы, джы сотовэ те-лефонхэр кІэлэеджакІохэм зыдычІарагъэхъаштхэп.

ІЭШЪЫНЭ Сусан.

Фильмэм илъэтегъэуцорэ тигушысэхэмрэ

Дунэе мэхъанэ и

Адыгэмэ ятарихъ фэгъэхьыгъэ фильмэу Нэгъэплъэ Аскэрбий кэшакло зыфэхъугъэм илъэтегъэуцэ тиреспубликэ и Къэралыгъо филармоние щыкыуагъ. Фильмэм зеплъыхэм ыуж зэхыхэм кышчыгушылагъэмэ тагъэгущагъ, ащ даклоу лъэпкъ гупшысэр щыланьыгъэм щыпхырызыщы зышлюигомэ ягумэкхэм рэхъатэу уадэлун умылъэкхыщтыгъэу кытшыхъугъ.

Искусствоведэу, Адыгэ Республикэм культурэмкхэ изаслуженнэ Иофшлэу Шъхъэлэхъо Светланэ лъэтегъэуцом пэублэ гушылау кышчышыгъэм Нэгъэплъэ Аскэрбий тилъэпкъ ехылылэгъэ фильмэхэм зэрадэлажьэрэр шыхыгъэунафыкыгъ.

Фильмэу «Черкесия. Адыгэ хабзэр» быслымэнхэм я Дунэе фестивалэу Казань 2009-рз илъэсым щыкыуагъэм лауреат щытхъуцэр кышчыфагъэшшоагъ. Фильмэм ехылылэгъэ къэтынхэр каналэу 1-м телевизорымкхэ Урысыем кышчыгъэлэгъуагъэх. 2010-рз илъэсым инджылызыбзэкхэ, арапыбзэкхэ, тыркубзэкхэ фильмэр зэдэкхыжыгъэу Тыркуем, Иорданием, тилъэпкъэгъухэр зыщыпсэурэ нэмыкхэ хэгъэгумэ къашагъэлэгъуагъ.

Нэгъэплъэ Аскэрбий Адыгэ Республикэм ыкхэ Къэралыгъо-Шэрджэсым япарламентхэм ящытхъу тхылыхэр кыфагъэшшоагъэх. Кавказым икинематографистхэм я Союз хэт.

Фильмэу «Черкесия. Чужбина» зыфиорэм ипродюсеры, сценарием иавторыр Нэгъэплъэ Аскэрбий. Режиссерэу Вахтанг Микеладзе лъэтегъэуцом хэлэгъэуцэу Мыекъуапэ къэкхон ымылъэкхыгъэми, ишлушлагъэкхэ зэхыхэм щагъэлэгъуагъ, гушылау фагъэхэр фалуагъэх.

Телевидением илъэсыбзэ хъугъэу Иоф щызышлэрэ журналистэу Юрий Кродзе фильмэу «Черкесия. Чужбина» зыфиорэм исценарие ытхыгъ. Тарихъ шлэныгъэхэмкхэ кандидатэу Гъубжэжы Марати сценарием зытхыгъэмэ ащыщ. Документальнэ фильмэм иоператорыр Александр Никонов.

Нэгъэплъэ Аскэрбий зэгъэпшэнхэр ышлэхъэ лъэтегъэуцом кышчыгушылагъ. Фильмэм игъэпсын хэлэгъагъэмэ гъунэ имылау зэрафэрэрэу ыгу кыдеуагъэу хыгъэунафыкыгъ. Жъоныгуагъэмэ и 21-м фильмэр тырахынэу аублэгъагъ. Кавказ заор зауыхыгъэ мафэм Иофыр зэрэагъэжыгъагъэм мэхъанэ ин илау ащ ылытагъ.

Адыгэ бзылфыгъэм ыгу ихыкхырэу цыфмэ аригъашлэ зэрэшлюигоу кыхыщэу фильмэр кырегъажэ. Тилъэпкъ итэкхыгъагъэу дунаим зэрэщыпсэурэр, Кавказ заом кыпкырыкхэу адыгэмэ члэнагъэу ашлэгъэм, лъэпкъым зызэриужыжырэу, тинепэрэ щылакхэ

ныбжыкхэм зыхагъашхэу тишэнхабзэхэр зэрэагъэхэрэм, адыгабзэр Икхыб хэгъэгумэ зэращы-зэрагъашлэрэм, лъэпкъ шлэгъым зыкхыгъэлэгъэным паче тарихым, культурэм, гъэсэныгъэм нахъ тапылгын зэрэфаем, нэмыкхэми фильмэр къагъэушыла. АР-м и Лъэпкъ театрэ иартистхэм рольхэр кинон кышашлэх.

Фильмэр адыгабзэкхэ урысыбзэкхэ макло. Адыгэ Республикэм инароднэ артистэу, драматургэу, тхаклоу Мурэтэ Чэпай адыгабзэкхэ зэрадэкхыжыгъэу тхыгъэхэмкхэ тарихъ хъугъэ-шлагъэхэм уащегъэгъуазэ. Шъхъафитныгъэр шлу зылыгъэу лъэпкъы адыгэ быракъэу быбатэрэм члэтэу, жъуагъохэр ышхыагъ кышчышлэгъэх зыхыкхэ сыд фэдэу ар даха, хъопсагъуа?

Тижъуагъохэр егъашлу кхосэщитхэн

Тарихъ шлэныгъэхэмкхэ докторэу Ацумыхъ Казбек иеплъыкхэр лъэпкъ шлэгъым кыпкырыкхыгъэх. Адыгэмэ кынэу альэгъугъэр кыкхэитхыкхыгъэу тышчымысэу тапэкхэ тызэрэплэу фаем К. Ацумыхъыр кытхыгушылагъ. Олимпиадэ джэгунхэу 2014-рз илъэсым Шъагъэ щыкхосхэм тилъэпкъ, тиреспубликэ зэрэхэлэгъэщхэм непэ тигъэгумэкхыгъэ, титарихы нахышлюу зэдгъэшлэн фаеу ащ ылытагъ.

Лъэханэу тызыхэтым уасэ фишлэгъэ, бзэхэр зыщызэрагъэшлэрэ Гупчэу «Активым» идиректор шъхъалэу Едыдж Мэмэт кылуагъэми гур зэредзэ. Лъэпкъэу укхэнэжыным паче уихэкхэ ушызэ-лукхэжы нахы фаеу ылытагъ. Ти адыгабзэкхэ Икхыб хэгъэгумэ зэрэагъэжыгъэхэр дэгъу, лъэпкъым зыужыжынын ылытхыгъэ итарихъ чыгу кхемыкхолэгъэу.

Тхаклоу Енэмыкхэ Мэулид фильмэр зэрэшлюигоу шлэгъэуцом изакхып кыгушыла шлюигоу пчэгум кы-

зыкхыагъэр. «Нэм ылыгъэуцэр шхъэм ыуас» адыгэмэ зэраорэм мэхъанэ ригъэ, Нэгъэплъэ Аскэрбий зыфэхъугъэ Иофым кыуагъэу кытхылыхэрэм щыланьыгъэм нахъ куоу узэрэхищэрэр шысэ зэфэхъафхэмкхэ кылытагъ. Демократием зызэриушхомбгъурэм, адыгабзэр Икхыб хэгъэгумэ ащы-зэрагъашлэу зэращыфэхъагъэхэм шлуагъэу ахэлым, лъэпкъыр нахъ зэкхыуцоным бзэр зэрэфэурышлэрэр, нэмыкхэ Иофыгъохэри М. Енэмыкхэм кылытхыгъэх.

Тилъэпкъэгъэу кхлэгъыкхэу Иорданием, Тыркуем, Израиль, нэмыкхэ хэгъэгумэ адыгабзэр ащызэрагъашлэу — ар фильмэм кхыгъэлагъэу. Ау а кхлэгъыкхэу адыгэ чыгу зыкхыфащэу, кылыбыбанхэу тлэгъухэрэп. Хымэ чыгу зэрэщыпсэухэрэм фэшл сыда агу ихыкхырэу? Енэмыкхэ Мэулид кызыриуагъэу, кыкхэлыкхэу фильмэхэм ащ фэдэ гумэкхэр къащалэгъытхы.

Лъэтегъэуцом кышчыгушыла-гъэх Израиль кыкхыжыгъэу Нэпсэу Нихъад, филологие шлэныгъэхэмкхэ докторэу Щыкъ Николай, общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» нахыжыгъэу ясоветэу щы-зэхашагъэм итхымагъэу Хъунэго Чатибэ, СССР-м изаслуженнэ тренерэу Хъэпэ Арамбий, Адыгеим щыпсэурэ къэндзалхэм яорганизациеу «Дуслыкхым» ипашэу Алям Ильясовыр, нэмыкхэри. Искусствэм иамалхэмкхэ лъэпкъ шлэгъым зыкхыгъэлэгъыгъэн зэрэфаем, адыгэ лъэпкъым бзэм, шэн-хабзэхэм язэгъэшлэнкхэ гумэкхыгъэу илэхэм къагъэушылагъэх.

Нэгъэплъэ Аскэрбий ишлушлагъэ хагъэунафыкыгъ. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо премие, медалэу «Адыгеим и Щытхыгъэх» кыфагъэшшошэнхэр кылыжыгъэхэу алытагъ. Фильмэр зытхыгъэу дискхэр зэхыхэм хэлэгъагъэмэ ащэфыгъэх. Арыш, джыри еплъынхэу, зэгъэпшэнхэр ашлынэу амал ялэщ. Адыгэхэр бэ хъухэу дунаим зэрэщыпсэухэрэр, огум ит жъуагъомэ адэшлэгъэхэу, ялэгъэу шлуагъэхэу, яшэн-хабзэкхэ кхыахыгъэхэу зэрэпсэушхэм лъэтегъэуцом хэлэгъагъэхэр зэрэтегушылагъэхэм тегъэгущоу, нахышлэу тызэрэфэхлэгъытхы тегушысэ.

**ЕМТИЛЪ
Нурбий.**

Сурэтыр лъэтегъэуцом кышчы-тырахыгъ.

Социальнэ фэло-фашлэхэр

Соцпакетыр тлоу
агощыгъ

Федеральнэ законэу «Къэралыгъо социальнэ лэпылэгъум фэгъэхыгъ» зыфиорэм зэхыкхыныгъэу фашыгъэхэм щылэ мазэм кышчыгъэжыгъэу кыуагъэ ялэ хъугъэ. Ахэм зыкхэ ащыщ соцпакетым «имедицинэ лахъ», нэмыкхэу къэплон хъумэ, ыпкхэ хэмылгъэу лэзэгъу уцхэр ыкхэ санаторнэ-курортнэ путевкэхэр фэгъэкхотэныгъэу зилэхэм ятыгъэнхэр джы тлоу бгощын уфит.

Тапэкхэ а законом кызырэдильгытхыгъэмкхэ, фэгъэкхотэныгъэу зилэхэм а социальнэ фэло-фашлэхэр зэхэтэу кыагъэнэнхэм е ахэм атефэрэ ахыщэр япенсиехэм къафыагъэхъоным апае лъэлу тхылы Пенсиехэмкхэ фондым охътэ гъэнэфагъэм шомыкхэу лэклагъэхъан фаеу щытыгъ. Джы щылэ мазэм и 1-м кышчыгъэжыгъэу ахэр хэдэнхэ фит хъугъэх: фаехэмэ а лахытхыри (лэзэгъу уцхэри путевкэхэри) къа-лахытхы, фэмыехэмэ тлэмэ яз тефэрэ ахыщэр пенсием къафыагъэхъожыщт.

Соцпакетым хэгъэрэ фэло-фашлэхэр мы лъэханым ауасэр сомэ 705-рз зэрэхъурэр: лэзэгъу уцхэм апае — сомэ 543-рз, санаториехэм къащылолэзэнхэу уагъэкхоным — 84-рз, общественнэ транспортым кырыпкхыным паче — сомэ 78-рз. Гушылау паче, федеральнэ фэгъэкхотэныгъэхэр зилэ цыфым ыпкхэ хэмылгъэу лэзэгъу уцхэр кыратынхэу, ау санаторием фэмыеу щытмэ, ащ фэгъэхыгъэу мэлылфэгъум и 1-р къэмысызэ лъэлу тхылы лэклигъэхъан фае Пенсиехэмкхэ фондым. Джашыгъэм а цыфым ипенсиеу жъоныгуагъэм кыратыгъытхы сомэ 78-рз хэгъэжыгъэу кылыкхэу.

Иофым зэгурымылоныгъэу кыхэмыкхыным фэшл игъом лъэлу тхылыхэр алэкхэжыгъахъэх Пенсиехэмкхэ фондым и Къутамэу чыплэхэм ащылэхэм. Специалистхэм кызырэхъагъэщырэмкхэ, мыщ кыхымыубытэхэрэр ЕДВ-р кыратыным ифитыныгъэ 2010-рз илъэсым ичъэпыогъу мазэ и 1-м ыуж зилэ хъугъэхэр арых. Ахэм лъэлу тхылы джы затхыкхэ, соцпакетым щыщ лахыым е ащ зэрэпсау тефэрэ ахыщэр кыратынэу зыкхэлыгъэхэрэм, 2012-рз илъэсыр ары Пенсиехэмкхэ фондым ар кытэу зиублэщтыр.

(Тикорр.).

Шъугу
къэтэгъэкхыжы

2009-рз илъэсым гъэтхапэм и 1-м гъогурыкхоным ишапхъэхэм япунктэу 2.6.1-м кыуагъэ илэ зэрэхъугъэр водителыбэмэ ащыгушхыжыгъ. Ащ кызырэшлю-рэмкхэ, аварие хэфагъэм хъугъэ-шлагъэр ГИБДД-м ыкхэ милициеу икхылыкхышлэхэм ялоф хэмылгъэу аригъэтын ылытхыщт, ащ яуахыгъэу кызытхыгъэнэщт. Ащ паче водителым ежы-ежырэу бланкыр ыгъэхъа-зырын, страховоу компанием лэклигъэхъан фае. Иофыр аушхэу кхлэхэу бгъэпсын зыплэгъытхытхы:

- аварием цыф хэмыкходагъэмэ;
- аварием транспортитхы нахъ хэмыфыкхыгъагъэмэ;
- хъугъэ-шлагъэм хэфэгытхыми ОСАГО полисхэу ялэхэм яуахыгъэ имыкхыгъэмэ;
- лажэу зилэ илажэу еуцолэгъыжыгъэмэ;
- ятранспорт кыутагъэу фэхъугъэхэм яхылылагъэу водителхэр зэгурылуагъэхэмэ.

Ащ фэдэ шлыкхэм тетэу гъогу транспорт хъугъэ-шлагъэр зыгъэпсыкхэ, члэнагъэу шлыгъэм емылгы-тыгъэу сомэ мин 25-рз нылэп кыуагыжыгъэрэр. Транспорт зэрэфыкхыагъэм игъэцэкхэжынын нахыбэ хэкхлэгъэщтмэ, Къэралыгъо автоинспекциеу илофы-шлэхэм укхыджэн фае.

Адыгэ Республикэм и Президентрэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ лъэшэу гухэкхэ ащыхыоу муниципальнэ образованиеу «Теуцожь районым» ипашэу ипшэрылхэр зыгъэцэкхэрэу Хьакхэ-мамыкхэу Азэмат Щамсудинэу ыкхэм фэтхыаурыхъэу янэ идунай зэрихъожыгъэм фэшл.

Адыгэ Республикэм и Президентрэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ лъэшэу гухэкхэ ащыхыоу Адыгэ Республикэм и Президент илэпылэгъоу Шыхэсэ Светлана Петр ыпхыу фэтхыаурыхъэу янэ идунай зэрихъожыгъэм фэшл.

ТИЮБИЛЯРХЭР

Къэралыгъо учреждениеу «Адыгэ Республикэм автомобиль гъогухэмкӕ и Гъэлорышӕлӕу «Адыгеяавтодор» зыфилорэм ипӕцӕу Гусэрыкъо Хъызыр Хъисэ ыкӕор Теуцожь районимкӕ къуаджӕу Тӕухӕаблӕ 1951-рӕ илӕс-ым, гъэтхӕпэм и 21-м къыщыхъугъ. 1974-рӕ илӕс-ым Ростов-на-Дону дӕт инженер-псӕолӕшӕ институтыр къы-ухыгъ. Автомобиль гъогухэмкӕ инженер сӕнӕхъат зӕ-ригъӕгъотыгъ. Транспортимкӕ доктор, Урысыем транспортимкӕ и Академие иакадемик, транспорт пред-приятиехэм ӕкономикӕкӕ ыкӕи ягъэлорышӕнӕкӕ про-фессор, УФ-м ыкӕи АР-м ягъогушӕ гъӕшӕуагъ. 2008-рӕ илӕс-ым «Теуцожь районим ицӕф гъӕшӕуагъ» зыфилорӕ цӕр къыфаусыгъ. 2010-рӕ илӕс-ым АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм ищытхъу тамыгъӕу «Закон. Пшъӕрылӕ. Цыфыгъ» зыфилорӕр къыфагъӕшӕошагъ. Илӕс 37-м къехъугъӕу гъогушӕ отраслӕм ӕф щешӕ.

Гъогушӕныр ищыӕнныгъ

Гусэрыкъо Хъызыр сабыи-бӕ зыщӕпӕгъӕ мӕкъумӕщышӕ унагъом къыхъуагъ. Ятӕу Хъисэ къыгъӕшӕагъӕм тракто-ристӕу колхозым щылӕжагъ. Чыгур шӕу зылӕгъурӕ, зыгу зӕлӕхыгъӕ лӕжӕкӕо чаныгъ. Кӕлӕ ныбжыкӕабӕ еж зы-пылӕ сӕнӕхъатым фигъсагъ. Джы къызынӕсыгъӕми ахэм Хъисэ игугъу шӕукӕ ашы. ӕф зышӕгъӕ аужырӕ илӕс 15-м ар зӕлӕшӕштыгъӕ бригади-рӕу Социалистическӕ ӕфшӕ-кӕм и Лӕхъужӕу Янӕкӕо Исхӕакъ илӕпыӕгъугъ. Чыгу-лӕжыным гъетыныгъӕ зӕр-фъырилӕм фӕшӕ Хъисэ ифӕшӕ-шӕ уасӕ къэралыгъом къы-фишӕыгъ. СССР-м и ВДНХ иджӕрз медальхӕр къыфагъӕ-шӕошагъӕх, джаш фӕдӕу щыт-хъу ыкӕи рӕзӕныгъӕ тхылхӕр бӕу къыратыгъагъ.

Хъызыр янӕу Гошӕфжы унӕгъо хъызмӕтым изехӕнрӕ кӕлӕхэм япӕун-лӕжынрӕ афӕ-гъӕзӕгъагъ. Ишхъӕгъусӕр ежыррӕ зӕдагъотыгъӕ сабыи-тфыр адыгагъӕ, цыфыгъӕ ахӕ-лӕу пӕугӕнхэм, алӕ тегъӕу-цогъӕнхэм мыпшжыжӕу апы-лгыгъӕх. Къадӕхъугъ ыкӕи ны-тыхӕр зыкӕхъопсыштыгъӕх. Непӕ ахэм ялфыгъӕхэм зӕкӕми щыӕнныгъӕм ячӕпӕ шагъо-тыгъӕу мӕпсӕух, нымрӕ тымрӕ

гъӕсӕптхыдӕу къарӕуагъӕм тетӕу щылӕх. Къызыщыхъугъӕ хӕ къуаджӕу Тӕухӕаблӕ ащы-гъупшӕрӕп, алӕкӕыштымкӕ ячылӕгъуагъӕм яшӕуагъӕ ара-гъӕкӕ.

1969-рӕ илӕс-ым Хъызыр гурыт еджапӕр къеухышӕ, Адыгэ кӕлӕгъӕджӕ институ-тым ифизикӕ-хъисап факультет чӕхӕ шӕоигъоу ушӕтынхӕр ытыгъагъӕх. Ригъӕкъугъ бал-лӕмкӕ чӕхӕн ылӕкӕыштыгъӕ. Ау а лӕхъаным Адыгеим сӕ-нӕхъат зӕфӕшхъафхӕр зӕлӕ кадӕрхӕр ищыкӕлӕгъагъӕх. Ащ пае Адыгеим щыц ныбжы-кӕлӕхӕр нӕмыкӕ къалӕхэм адӕт апшӕрӕ еджапӕхэм ачӕхӕн-хӕ алӕкӕыным фӕшӕ броньхӕр къаратыштыгъӕх. Хъызыр ятӕ-шӕу Теуцожьрӕ ащ ӕфшӕлӕ-гъугъӕу Мӕрӕтыкъо Илясрӕ тырагъӕгушӕхъшӕ, Ростов-на-Дону дӕт инженер-псӕол-лӕшӕ институтым автомобиль гъогушӕнымкӕ и факультет итхылхӕр рехылӕлӕх, ушӕтын-хӕр етыхъшӕ чӕхӕ.

— Къуаджӕм уикӕыгъӕу Ро-стов фӕдӕ къӕлӕшхо удӕфӕныр ащыгъум сӕркӕ пкӕыхӕпӕм фӕдагъ. Ухӕтми ащ уимыгъӕ-гумӕкӕын ылӕкӕыштыгъӕп. Сыда пӕомӕ апӕу шхъхэм къы-хъӕштыгъӕр бӕм къыхӕкӕу садӕкӕон слӕкӕыштыгъӕ, еджӕ-

нымкӕ садимыштӕу згъӕзжӕ-мӕ сӕдӕуштӕу сӕтӕ-сӕнӕхэм, сӕлахылхэм, сшы-сшыпхъу-хэм анӕ сӕкӕплӕштӕа зыфӕ-пӕлӕштӕр ары. Ащ пае чӕщи мафи симылӕу тхылхӕм са-кӕрысыштыгъӕ, еджӕным сӕ-гугъуштыгъӕ, сӕзеджӕхӕрӕм ауж зыкъызгъӕнӕнӕу сӕфӕ-гъӕп. Къинӕу слӕзгъугъӕри пкӕнчӕ хъугъӕп, я 3-рӕ кур-сым сӕсӕу группӕмкӕ старо-стӕу сыхадзи, дӕгъоу еджӕхӕ-рӕм аратырӕ стипендиӕ хъу-шхъафыкӕыгъӕ къысатӕз сӕ-джагъ, — ыгу кӕкӕыжыкӕх илӕс еджӕгъуагъ Хъызыр. — Еджакӕо сышӕлӕфӕ сӕнӕ-сӕтӕ-хэм сӕдӕлӕ, сишӕуагъӕ язгъӕ-кӕы шӕоигъуагъ. Гъӕмӕфӕ зы-гъӕпсӕфыгъо уахӕтӕр къызы-сыкӕ псӕолӕшӕлӕ отрядхӕу ин-ститутым щызӕхӕшӕштыгъӕ-хэм сахӕхъти мӕзитӕкӕ ахъ-щӕ дӕгъу къӕсылӕжӕу хъу-штыгъӕ. Къӕзгъӕхъгъӕ ахъ-щӕм сишӕкӕлӕгъӕ тӕкӕу-шӕокӕу къыхъхыти, адрӕр сӕнӕ-сӕтӕ-хэм ястыштыгъӕ.

Еджӕныр къыухи дипло-мыр ылыгъӕу ядӕжӕ къызӕкӕ-жыым Хъызыр Теуцожь райо-ным гъогушӕнымкӕ и гъӕло-рышӕлӕлӕу мастерӕу агъӕкӕуагъ. Исӕнӕхъаткӕ шӕнныгъӕу зӕ-ригъӕгъотыгъӕр щыӕнныгъӕм щӕушӕты. 1976-рӕ илӕс-ым Хъызыр «Адыгеяавтодорым» истаршӕ инженерӕу агъӕнӕфагъ. Дӕм къулыкӕу къышчыкӕи къы-зегъӕзжыым, старшӕ инженер-рӕу ригъӕжжыи «Адыгеяавто-дорым» и производственнӕ-техническӕ отделе ипӕцӕ ӕнатӕ нӕсыгъ. Нӕужым Мыекӕопӕ ДСУ-3-м и инженер шхъӕлӕу ӕф ышӕлӕгъ.

1989 — 2005-рӕ илӕс-хэм «Адыгеяавтодорым» инженер шхъӕлӕу ыкӕи Гъӕлорышӕ-пӕм ипӕцӕ игуадӕу щытыгъ. 2005 — 2007-рӕ илӕс-хэм Мые-кӕопӕ къэралыгъо технологи-ческӕ университетым щыри-гъӕджагъӕх. Апӕ ӕкономикӕ-кӕ ыкӕи транспорт предприя-тием и гъӕлорышӕнӕкӕ кафедрӕм идоцентыгъ, нӕужым ипро-

фессорыгъ. 2007-рӕ илӕс-ым къышгъӕжжыгъӕу джы къызы-нӕсыгъӕм къэралыгъо учреж-дениеу «Адыгэ Республикэм автомобиль гъогухэмкӕ и Гъӕ-лорышӕлӕлӕу «Адыгеяавтодо-рым» ипӕцӕ.

Хъызыр насыпышӕу зе-лтыгъжыи. Ащ лӕпсӕ гъӕнӕфа-гъӕ иӕ. Гъогушӕ хъызмӕтым ӕф зышӕшӕлӕгъӕ илӕсхэм къакоцӕ Адыгеим и гъогухэм зӕхъокӕ-ныгъӕшӕлӕхӕр афӕхъугъӕх. Непӕ асфальт зытӕлӕ гъогуу илӕхэм ябагъӕкӕ Адыгеим Урысые Федерацием я 8-рӕ чӕпӕр щӕуыты. Адыгэ Республикэм ипсӕупӕ псӕури ащ фӕдӕ гъо-гухэмкӕ зӕпхыгъӕх. Джырӕ уахӕтӕм диштӕрӕ техникӕмкӕ ыкӕи производствӕ базӕкӕ уӕ-шыгъӕх гъогушӕ-гъӕнӕкӕжжӕкӕо предприятиехӕу республикэм ирайон псӕуми арытхӕр. Ахэм гъогухӕр агъӕнӕкӕжжыкӕ ыкӕи алыгъыкӕ.

Адыгэ Республикэм и гъо-гухӕр ыкӕи илӕрышӕлӕ псӕуалӕ-хӕр нахъ дӕгъоу бгъӕпсынхӕ плӕкӕыштыгъӕ ахӕр умыгъӕ-кӕжжӕхӕу, норматив шапхъхэм алӕыкӕмыгъахъхӕу. Ащ те-гъӕпсыхъагъӕу программӕхӕр ыкӕи проектхӕр зӕхӕгъӕуо-гъӕнхӕ фӕе. Мыщ дӕжыым къышчыӕуагъӕм хъушт Адыге-им и гъогу хъызмӕт нахышӕу шыгъӕным телытӕгъӕ норматив документымӕ язӕхӕгъӕ-уон Хъызыр зӕрхӕлӕжжыгъӕр. АР-м и гъогухэм ядӕгъугъӕ хӕ-хъоныгъӕ егъӕшӕыгъӕным те-лтытӕгъӕ республикӕ ыкӕи фе-деральнӕ программӕхӕр зӕхӕ-гъӕуоцогъӕнхэм, гъӕнӕкӕжжы-гъӕнхэм Гусэрыкъом илахышӕу ахӕлӕ. Ахэм ащыщых авто-мобиль гъогухӕу Армавир — Мыекъуапӕ — Туапсӕ, Мые-къуапӕ — Устӕ-Лабинск — Кореновск, Мыекъуапӕ икӕу Гъӕзӕрыплӕ кӕорӕ Кавказ къӕ-ралыгъо биосфернӕ заповедни-кым ӕкӕуӕлӕлӕрӕр, Инӕм — Адыгӕкӕл — Бжӕдыгъу-хъабл, Мыекъуапӕ — Джа-джӕ — Псыбай — Зеленчук-скӕр — Карачаевск, Шытхъа-лӕ — Джаджӕ — Зӕкӕошны-гъӕр, Красногвардейскӕр — Улап — Заревӕр, Кужорскӕр — Сергиевскӕр — Дондуковскӕр зыфӕпӕлӕшт гъогу ӕахъхӕр гъӕ-кӕжжыгъӕнхӕр ыкӕи Мыекъуа-пӕ къыдӕзыухъӕр автомобил

гъогум иӕпӕрӕ чӕзыу гъӕпсы-гъӕныр. Джаш фӕдӕу зыцӕлӕ къӕпӕон плӕкӕыштыгъӕм ащы-щых псыхъохъу Шхъагуащӕ, Фӕдз, Лабз, Курджыпс, Фарзӕ, Пкӕлӕшӕ, Унӕубатӕ, Джаджӕ, Псӕкӕупсӕ, Пшыщӕ атӕлӕ лӕ-мыджжӕр гъӕпсыгъӕнхӕр. Опы-тышӕу ӕкӕлӕлӕыр къызыфи-гъӕфӕдӕзӕ, Гусэрыкъо Хъызыр Адыгэ Республикэм и гъогу хъызмӕт и гъӕлорышӕлӕ нахы-шӕу гъӕпсыгъӕныр ары зы-пылӕыр. Федеральнӕ програм-мӕхӕу «Урысыем и транспорт системӕ гъӕкӕжжыгъӕныр», «Урысыем икӕыбл» зыфӕло-хӕрӕм атӕгъӕпсыкӕыгъӕу инве-стициӕ лӕзныкъомкӕ нахъ узытӕнӕцӕхъанӕу щыт гъогу-хӕр Адыгеим щыгъӕпсыгъӕн-хэм ыкӕи щыгъӕнӕкӕжжы-гъӕнхэм яхыылӕгъӕ ӕфыбӕ зӕ-шӕухы.

— ӕфшӕлӕным епхыгъӕ анахъ шӕоигъоныгъӕ инхэм ащыц, — ӕло Хъызыр, — Уры-сые Федерацием и федеральнӕ, и региональнӕ ыкӕи имуни-ципальнӕ гъогухэм ягъӕнӕкӕ-жжыкӕ, ялыгъын ыкӕи гъогуры-кӕоныр щынӕгъӕнчӕу щыты-ным шӕпхӕ гъӕнӕфагъӕхэм атӕту мылӕкӕ апӕлугъӕхъӕ-ным зыпкӕитыныгъӕ зыхӕлӕ икӕкӕуӕлӕхӕр гъӕпсыгъӕнхӕр. Нӕмыкӕу къӕпӕон хъумӕ, ӕф-ыр зыфӕкӕожжырӕр нахы-пӕм щыӕлӕгъӕ гъогу фондхӕр икӕрыкӕу зӕхӕжжыгъӕн-хӕр ары.

Щыӕнныгъӕ гъогуу Хъызыр къыкӕлӕгъӕм къызӕригъӕлӕ-гъӕрӕмкӕ, хъызмӕтзехъаным-кӕ ыкӕи ӕфшӕлӕхӕр зӕцӕ-гъӕнхӕмкӕ ӕшхъӕтӕт дӕгъоу зӕрӕщыт закӕор арӕп шӕукӕ уезыгъӕплӕыштыр, уасӕ фӕоз-гъӕшӕыштыр. Ар ны-тыхӕмкӕ, иунагъокӕ, ыш-ышыпхъухэм-кӕ гӕкӕлӕгъу зыхӕлӕ цыфӕу щыт. Ишхъӕгъусӕу Мылӕми-наткӕ лӕышӕу, илфыгъӕхэмкӕ ты гулс. Мылӕминатрӕ Хъы-зыррӕ лфыгъиц зӕдапӕгъу. Псӕуми аныбжӕ икӕуы, апшӕр-гъӕсӕныгъӕхӕр яӕх. Икӕлӕ нахыжжӕу Рамзинӕ апшӕрӕ гъӕсӕныгъуитӕу зӕригъӕгъо-тыгъ. ГИБДД-м иподполков-ник, унагъо иӕ. ӕпхъоу Ма-ринӕ Краснодар медицинӕ ака-демиер къыухыгъ, республи-кӕ онкодиспансерым ӕф щӕ-шӕлӕ. Икӕлӕ нахыкӕу Мӕди-ни апшӕрӕ гъӕсӕныгъицӕу иӕ. Къызӕрӕтшӕошӕрӕмкӕ, Хъы-зыр кӕлӕ нахыкӕлӕм псӕуми анахъ фӕрӕзӕн фӕе. Сыда пӕомӕ ар тым и гъогу рӕкӕо, гъо-гушӕлӕ отраслӕм шӕлажжӕ, Мые-кӕопӕ ДСУ-3-м ӕу.

Хъызыр къызыщыхъугъ ма-фӕм ипӕгъокӕу дытиӕлӕгъӕ зӕлу-кӕлӕгъур бӕм аратырӕ упчӕм-кӕ тыухыгъӕ: «Уищыӕнны-гъӕу гъогу икӕрыкӕу урыкӕ-жжынӕу хъугъагъӕм нӕмыкӕу бгъӕпсыштыгъӕа»? Ар упчӕ къызӕрыкӕу щымытми, Хъы-зыр зӕрилӕгъӕрӕмкӕ, сӕнӕхъ-тӕу къыхихыгъӕм ыкӕи ӕфшӕ-лӕнӕу зыпылӕным агъӕразӕ, нӕмыкӕ гъогу щыӕнныгъӕм щыпхырищы шӕоигъоу зыкӕи ыгу кӕкӕыгъӕп.

Илахылхэм, иблагъӕхэм, иунагъо, иныбджӕгъуагъӕ, ӕфшӕ-лӕгъӕхэм афӕдӕу тӕри иоби-лей пае тигуапӕу Хъызыр ты-фӕгушӕо, псауныгъӕ пытӕ иӕ-нӕу, бӕгъашӕ хъунӕу, тапӕкӕи гъӕхъӕгъӕшӕлӕхӕр ышынхӕу фӕ-тӕло.

ЕЛБӕШӕ Руслӕн.

УГСЭН ЦЫФЫМРЭ IOФШIЭНЫМРЭ УГСЭН

Статистикэм кыгъэлягъохэрэр

Тызыхэт илъэсым имэзае ИофшIэн зэгъэгъотыгъэным ехыллэгъэ къралыгъо фэло-фэшIэ зэфэшъхьафхэм апае цыфхэм ИофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ кыулыкъум иорганхэм нэбгырэ 3642-рз къаоллэгъагъ. А мэээ дэдэм социальнэ ахыцэ тынхэр нэбгырэ 1174-м афагъэу-цугъэх, нэбгырэ 1389-рз учетым хагъэкIыжыгъ. Ахэм ащышхуэ нэбгырэ 795-м ИофшIэн кыагъотыгъ. Мэзае ИофшIэнIэ зэфэшъхьафхэм вакансие 2352-рз кыагъэлягъагъ.

Гъэтхапэм и 1-м кышчыублагъэу ИофшIэн зимылэхэм япчъагъэ лэжбэн зылъэкIыштэу республикэм исхэм япро- центи 2,5-м нэсыгъагъ. Ыпэрэ мэээ пчъагъэхэм ар процент 0,2-кIэ анахыб.

ИофшIэн зимылэхэм япчъагъэ нахь макIэ шыгъэнымкIэ республикэ про-

граммэр амалышIоу зэрэщытыр кыди- лъытэзэ, АР-м иминистрэхэм я Кабинет 2011-рз илъэсым мэзае и 11-м номерэу 19 тетэу ышIыгъэ унашъомкIэ ыухэсыгъ Республикэ программэу «Адыгэ Респу- бликэм ИофшIэнымкIэ ибэдзэршыплэ ил кыныгъохэр гъэшъэбэгъэнхэр» зыфилоу 2011-рз илъэсым тельытагъэр. Ащ ыгъэ- нэфэрэ Иофыгъохэм япроценти 10 — апэрэ кварталым, япроцент 30 — ятIонэрэ, япроцент 40 — ящэнэрэ ыкIи япроцент 20 — яплэнэрэ кварталхэм агъэцкIэ- жынхуэу щытых.

Программэм зэкIэмкIи сомэ миллион 82-рз мин 499,1-рз пэгуагъэхьашт. Ащ щышэу республикэ бюджетым кыхэкIы- щытыр сомэ миллиони 4-рз мини 125-рз. Иофыгъо зэфэшъхьафхуэ зэшIуахыштхэм яшIуагъэкIэ ИофшIэнымкIэ бэдзэршы-

плэм ил кыныгъохэр нахь гъэшъэбагъэхэ хуэшт. Ахэм ащышхуэ ИофшIэнIэм кы- луагъэкIын алъэкIыштхуэ нэбгырэ 505-рз, инвестиционнэ проектхэм атегъэпсы- кыгъэу агъэкIэжышт производствэхэм ялофышIэ 72-рз егъэджэгъэнхэр ыкIи производствэ практикэр ягъэкIугъэныр; цыфым ипсауныгъэкIэ зэрар къэзытыр производствэхэм Иоф ащызышIэрэ бзы- льфыгъэ 10 егъэджэгъэнхэр, стажировкэ ягъэкIугъэныр ыкIи зэрар къэзытыр производствэм кыхэшыжыгъэнхэр; аныбжэ илъэсыным нэсыфкIэ сабый- хэм ялыгъын пае отпускым щылэгъэ бзыльфыгъэ 70-у ИофышIэ кыдэкIыжы зышIоигъохэр егъэджэгъэнхэр ыкIи про- изводствэ практикэр ягъэкIугъэныр; медицинэ отраслэр гъэкIэжыгъэным ехыллэгъэ Программэм тетэу врач 15 ягъ-

пэлэсныгъэ хягъэгъэхъогъэныр; гурыт еджаплэхэр къэзыухыгъэ нэбгыри 150-м опыт зэрагъэгъотыным пае производ- ствэм стажировкэ щягъэкIугъэныр; сэкъатныгъэ зилэ нэбгырэ 18-мэ ИофшIэ- нIэ зэрагъэгъотыным пае аделэгъэныр; ИофшIэн зимылэ нэбгырэ 1050-м ежъхэм ялоф горэ кызылуахыным пае аделэгъэ- ныр. А зэптэстум ишIуагъэкIэ лэжъа- плэ зимылэхэм япчъагъэ проценти 2-м шIомыгъэкIыгъэнэу программэм егъэ- нафэ.

ИкIэухым къралогъэн фае республикэ программэу зышIэ къралогъэм игъэцкIэжын Адыгэ Республикэм иминист- рэхэм я Кабинет лыплъэнэу зэрэщытыр.

ЕУТЫХ Аскэр.

УГСЭН-м экономикэ ИофшIэнымкIэ ыкIи ИофшIэнымкIэ бэдзэршыплэм изытет зэхэфыгъэнымкIэ иотдел ипашэ.

Сэкъатныгъэ зилэхэри Iахьынчъэхэп

Сэкъатныгъэ зилэхэр социальнэу кър- ухуэмэгъэнхэм ехыллэгъэ къралыгъо политикэм сэкъатныгъэ зилэхэм лэжъаплэ ягъэгъотыгъэным ыкIи ИофшIэнымкIэ бэдзэршыплэм ахэр щынэкъокъонхэ алъэкIынуэ гъэпсыгъэным яхыллэгъэ Иофыгъом хуэшъхьафыкIыгъэ чIыплэ шеубыты. Федеральнэ законэу «Урысые Федерацием сэкъатныгъэ зилэхэр кы- шыуухуэмэгъэнхэр» зыфилоу номерэу 181-ФЗ тетэу 1995-рз илъэсым шэкIо- гъум и 24-м аштагъэм а ИофшIэным ехыллэгъэ принцип шъхьалэхэр, сэкъат- ныгъэ зилэхэм ИофшIэн ягъэгъотыгъэ- нымкIэ предприятиэ зэфэшъхьафхэм яфитыныгъэхэр ыкIи пшъэрлыгъэу ялэхэр егъэнафэх.

Цыфхэм ИофшIэн ягъэгъотыгъэным фэлэжбэрэ гупчэхуэ Адыгейм итхэр илъэс тIокIым ехыгъэу лэжъаплэ зимы- лэхэм ИофшIэн кыафэгъотыгъэным фэлэ- жбэх, сэкъатныгъэ зилэхэм аналэ аты- рагъэты. Арышъ, цыфхэм лэжъаплэ ягъэгъотыгъэным ыкIи ИофшIэнIэхэм апае кадрэхэр кыхэшыгъэнхэм алъэ- ныкIокIэ а органхэм псэзумы яшIуагъэ арагъэкIы.

Цыфхэр зыгъэлажъэхэрэм апае ты-

фэхъазыр: сэкъатныгъэ зилэ кадрэхэр кы- фыхэтхыныхэм; сэкъатныгъэ зилэхэм Иоф- шIэн ягъэгъотыгъэным намалхэр зэрагъэ- псыштхэ шIыкIэхэм яхыллэгъэ консуль- тациехэр ыкIи ИофшIэнIэ чIыплэхэмкIэ квотэхэм яхыллэгъэ консультациехэр яттын- хэм.

УФ-м квотэхэм яхыллэгъэ системэу шагъэфедэрэм егъэнафэ нэбгырэ 30 ыкIи ащ нахыбэу зылут ИофшIэнIэхэм агъэла- жъэхэрэм япроцент 3-м кышчымыкIэу сэкъатныгъэ зилэхэм ащышхуэ ИофшIэнIэ чIыплэхэр ятыгъэнхэр.

Сэкъатныгъэ зилэхэм лэжъаплэ кър- гъотыгъэнымкIэ (резюме тхыгъэнымкIэ, зэдэгущылэгъум фэгъэхъазыргъэнхэм- кIэ, кыакушт вакансиехэр кърэгъотыгъэн- хэмкIэ) тишIуагъэ ятэгъэкIы; ежъхэм Иоф- шIэн зэрагъэгъотыгъэным алъэкIыным ехы- ллэгъэ семинар-тренингхэр афызэхэтэ- щэх; ИофшIэн кыагъотыгъэным алъэкIыным ехыллэгъэ правовой ИофыгъохэмкIэ кон- сультациехэр ятэгъэкIы; сэкъатныгъэ зилэхэм ИофшIэнIэ ягъэгъотыгъэным ехыллэгъэ кърэбархэр алъытэгъэлэсых; сэкъатныгъэ

зилэхэм апае вакансиехэмкIэ ермэлыкъхэр зэхэтэщэх.

Законым зэригъэнафэрэмкIэ, мылыкIу ишIыкIэу агъэфедэрэм емылгытыгъэу, предприятиехэм, учреждениехэм, ограни- зациехэм сэкъатныгъэ зилэхэм апае квотэхэр агъэнафэх. Ахэм ИофшIэн арагъэ- гъоты, аштэн амылэкIыгъэхэм апае счет гъэнафэгъэм нэбгырэ тельыгъэу ыкIи квотэм тегъэпсыкIыгъэу ахыцэ рагъахъэ. Рес- публикэ компаниехуэ нэбгыри 100-м ехуэ зылутхэм а нэбгырэ пчъагъэм ипроцен- ти 3-м нэсэу сэкъатныгъэ зилэхэм апае ИофшIэнIэ чIыплэхэр агъэнафэх.

Нэбгыри 100-м нахь макIэ зылут Иоф- шIэнIэхуэ сэкъатныгъэ зилэхэм апае Иоф- шIэнIэ чIыплэхэр зыгъэпсыгъэхэм хъар- джэу ашIыгъэм ипроцент 90-рз афызэкIа- гъэкIожы. Ау зы нэбгырэм тельытагъэу ар сомэ мин 30-м шIокIын ылтэкIыштэп.

Сэкъатныгъэ зилэхуэ ИофшIэн лъы- хуэхэрэм цыфхэм лэжъаплэ ягъэгъо- тыгъэнымкIэ кыулыкъум иорганхэм зызафагъазэкIэ кыкIэлъыкIорэ до- кументхэр зыдаIыгъынхэ фае: паспор-

тыр; ИофшIэнымкIэ книжкэр (иIэмэ); сэкъатныгъэ зилэ нэбгырэ 18-мэ ИофшIэ- нIэ зэрагъэгъотыным пае аделэгъэныр; ИофшIэн зимылэ нэбгырэ 1050-м ежъхэм ялоф горэ кызылуахыным пае аделэгъэ- ныр. А зэптэстум ишIуагъэкIэ лэжъа- плэ зимылэхэм япчъагъэ проценти 2-м шIомыгъэкIыгъэнэу программэм егъэ- нафэ.

Гражданхуэ апэрэу ИофшIэн лъы- хуэхэрэм (ыпэкIэ Иоф зымышIагъэ- хэм) ыкIи сэнэхъат зимылэхэм зыда- Iыгъынхэ фае: паспортыр; гъэсэны- гъэу ялэр кърэзыушыхъатырэ докумен- тыр; сэкъатныгъэ зилэхэр кърэзыушыхъа- тырэр; сэкъатныгъэ зилэр реабилитацие шIыгъэным ехыллэгъэ программэр.

ИкIэухым кышчылогъэн фае къралы- гъо фэло-фэшIэ псэзумы ыпкIэ хэмылгъэу зэрафагъэцакIэхэрэр.

ШЫБЗЫХЪУ Дуан.

УГСЭН-м профессиональнэ ориен- тациемкIэ, психологическэ Iэпы- лэгъумкIэ, профессиональнэ егъэ- джэнымкIэ ыкIи цыфхэм кърэбар- хэр алъыгъэлэсыгъэнхэмкIэ иотдел илофышI.

Зыщылэжъэштхэр зыгъэпсыхэрэм таделэ

ИофшIэн уимылэу укъэнэныр гукIо- дыгъу. Узыщылэжъэштхэр кърэбгъоты- ныр непэ кынэу щытми, хэкIыплэ шы- мылахуэ кызышIоизыгъэшIырэр хуэкуо. Цыфхэм ИофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ Гупчэу Мыекъуапэ дэтым специа- листхэр Iэпылэгъу кышшъуфэхуэштх, унэм Иоф шышъушIэным, шъуиунэе Иоф горэм шъуныбаным афэшI хэкIы- плэу шылэхэм шъуацагъэгъозэшт. Ио- фыр ащ зэрэтетыр ыужкIэ шысэу кърэ- хышхуэ нафэ кышшъуфашIыштэу кысшхуэ.

ИофшIэн зэгъэгъотыгъэным епхыгъэ къралыгъо фэло-фашIэхэр афагъэца- кIэхэмэ ашIонгъоу кызызынэкIыгъэ 2010-рз илъэсым нэбгырэ 371-рз кы- тэоллэгъагъ, нэбгырэ 393-м фэло-фа- шIэхэр афэдгъэцкIагъэх. Ахэм ащышхуэ нэбгыри 122-р зыныбжэ илъэс 29-м шIомыкIыгъэхэм, нэбгырэ 37-р сэкъат- ныгъэ зилэхэм, нэбгыри 147-р Иоф амы- шIэу зы илъэсым ехуэ шысыгъэхэм ашышхуэ.

Республикэ программэу «Адыгэ Рес- публикэм ИофшIэнымкIэ ибэдзэршы- плэ ил кыныгъохэр гъэшъэбэгъэнхэр» зыфилоу 2010-рз илъэсым тельытагъэм тегъэпсыкIыгъэу Iэпылэгъу тафэхуэз, нэбгырэ 221-м яунэе Иофхэр кызылуа- хыгъэх, ахэм ащышхуэ нэбгырэ 214-м предпринимателэу зарагъэтхыгъ, нэб- гыри 10-м мэкъумэщышIэ-фермер хъыз- мэтшIаплэхэр зехацагъэх. Ахэр про- изводствэм, бытовом, автотранспорт фэло-фашIэхэр афэгъэцкIэгъэнхэм, былымхуным, щыгъынхэр афэдгъэн- хэм ыкIи афэгъэцкIэгъэныгъэнхэм, па- рикмахер фэло-фашIэхэм, нэмыкIхэм апыхъагъэх.

Гушылэм пае, ИофшIэн зимылагъэу

Гульнара Соловцевар дэн-бзэн ИофшIэ- ным пыхъагъ. Финанс Iэпылэгъоу етты- гъэмкIэ зэрыдэхэрэ машинкэ заулэ, шэ- кIыхэр кышшъуфэгъэх. Фэло-фашIэхуэ ыгъэцакIэхэрэм цыфхэр кыакупчIэх, ренэу зыфигъэцакIэхэрэри ахътых. Пшэ- лъэ гъэнафэгъэм тельытэгъэ ИофшIэ- нIэ чIыплэхэр, нэмыкIуэ кърэпIон хуэмэ, ыпкIэ зыхэлъ общественнэ ИофшIэнхэр цыфхэм ягъэгъэцкIэгъэнхэм пае ар кърэлэ ЦЗН-м гъусэгъушIоу иI. Тызыхэ- хуэгъэ илъэсым ИофшIэн зимылэхэм апае ИофшIэнIэ чIыплэхэр кызылуиын- хуэ зыфегъэхъазыры.

Джащ фэдэу Игорь Мацорэ автома- шинэхэр гъэцкIэгъэныгъэнхэм пыхъагъ ыкIи ИофшIэнIэ чIыплэ 2 кызылуиынхыгъ. ЦЗН-м мылыкIу Iэпылэгъоу ритыгъэмкIэ автомашинэхэм ахилъхъащт кыгъохэр кышшъуфэгъэх, имастерской автомаши- нэхэр щегъэцкIэгъэх.

Iэпылэгъу кыфэхуэныхэм фэшI цыф- хэм лэжъаплэ ягъэгъотыгъэнымкIэ кы- улыкъум иорганхэм зафзыгъэзэрэ цы- фыр апэрашIэ ягушшысэн фае ыгъэцкIэ- нIэн ылтэкIышт ИофшIэн лъэпкъхэр зы- фэдэхэм, бизнесым кIэу хилъхъан ылтэ- кIыштхэм, ИофшIэн зимылэхуэ бэдзэр- шыплэм щынэкъокъон амал зимылэхэр ыгъэлэжъэнхэ зэрилъэкIышт шIыкIэм.

Республикэ программэу «Адыгэ Рес- публикэм ИофшIэнымкIэ ибэдзэршыплэ ил кыныгъохэр гъэшъэбэгъэнхэр» зыфилоу 2011-рз илъэсым тельытагъэм зэригъэнафэрэм тетэу яунэе Иоф кы- зылуахыным пае лэжъаплэ зимылэ нэб- гырэ 250-мэ мы илъэсым Iэпылэгъу та- фэхуэшт.

ЧЕРНИЧЕНКО Владимир.

Къалэу Мыекъуапэ и ЦЗН идиректор.

Социальнэ Iэпылэгъу лъэпкъхэр

Лэжъаплэ зимылэхэр кърэзыушхуэны- хэм ылтэныкIокIэ къралыгъо полити- куэ зэрахъэрэм илофыгъо шъхьалэу щыт шапхуэу щылэхэм атегъэпсыкIыгъэу ИофшIэн зимылэу алъытагъэхэм соци- альнэ Iэпылэгъу ятыгъэныр. А Iэпылэгъу лъэпкъхэм ащышхуэ:

— ИофшIэн зэрямылэм тельытэгъэ по- собиер, зэрэсымэджэгъэхэ палъэри ды- хэтэу;

— цыфхэм ИофшIэн ягъэгъотыгъэ- нымкIэ кыулыкъум зэригъэцкIагъэхэм тегъэпсыкIыгъэу сэнэхъат зэрагъэгъоты- нэу рагъэджэнхэм, зилэпэлэсныгъэ хэ- зыгъахъохэрэм, икIэрыкIэу ауахъазыры- жыхохэрэм стипендиэ ятыгъэныр;

— ипалъэ зэрикIыгъэм кыхэкIэу по- собие ятыгъэным ифитыныгъэ зимылэжъэ гражданхэм, джащ фэдэу рагъэджэнхуэ, ялэпэлэсныгъэ хагъэхонэу, икIэрыкIэу ауахъазырыжынхуэ цыфхэм ИофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ кыулыкъум иорган- хэм агъэцкIагъэхэм материалнэ Iэпы- лэгъу ятыгъэныр.

ИофшIэн зэрямылэм пае пособиер аратыштыр зыфэдиизыр ыкIи ар зыте- лытэгъэ палъэр Иофыгъо зэфэшъхьаф- хэм (статьяу кызырэлъагъэкIыгъэм, цыфхэм ИофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ кыулыкъум иорган зызыфагъэзэгъэ ма- фэм, ауажырэ ИофшIэнIэм лэжъаплэу щырилагъэр зыфэдиизым) ялытыгъ. КылуагъэкIыгъэхуэ ыкIи ИофшIэн ямылэжъэ зыхуэгъэ палъэм ыпэкIэ мэээ 12 е календарь тхъамэфэ 26-м лэжъаплэ зыпылэ ИофшIэн зилагъэхэм ауажырэ мэ- зишым лэжъаплэу ялагъэм кыпкы- рыкIэхэз процент шIыкIэм тетэу посо- биер афагъэуцу. Адрэ купхэм ахахъэ- хэрэм ИофшIэн зэрямылэм пае пособи-

ер шэпхъэ анахь макIэм тетэу афагъэ- нафэ.

Рагъэджэнхэм ыпэкIэ мэээ 12-м кы- кIоцI кылуагъэкIыгъэхуэ ыкIи ащ ыпэ- кIэ тхъамэфэ 26-м кыкIоцI лэжъаплэ зыпылэ ИофшIэн зилагъэхуэ рагъэджен- хуэ, ялэпэлэсныгъэ хагъэхонэу, икIэ- рыкIэу ауахъазырыжынхуэ агъэцкIагъэ- хэм стипендиер аратырэр мэээ лэжъа- плэу ялагъэм ипроцент 75-рз.

Апэрэу ИофшIэн лъыхуэрэ (ыпэкIэ Иоф зымышIагъэ) гражданхэм; бэрэ (ильэсым ехуэ) зышхуэхэ уж ИофшIэ- ныр езыгъэжъэжы зышIоигъохэм; Иоф- шIэнымкIэ дисциплинэр зэракуагъэм е нэмыкI зекIуакIэхэм атегъэпсыкIыгъэу кылуагъэкIыгъэхэм, джащ фэдэу еджэ- нэу агъэцкIоным ыпэкIэ мэээ 12-м кы- кIоцI сыд фэдэ тельхъаплэки кылуа- гъэкIыгъэхэм ыкIи а палъэм кыкIоцI лэ- жъаплэ зыпылэ ИофшIэн зилагъэхэм стипендиер афагъэуцурэр къралыгъом гъэсэныгъэ учреждениехэм апае ыгъэ- нэфгъэ стипендиер фэдиз, ау лэжъаплэ зимылэхэм пособие анахь макIэу араты- рэм нахь цыкIун ылтэкIыштэп.

Шапхуэу щылэхэм атетэу ИофшIэн зимылэу алъытагъэхэм, ипалъэ зэри- кIыгъэм фэшI пособие зырамытыжъ- хэрэм, джащ фэдэу профессиональ- нэ ухъазырыныгъэм пае рагъэджен- хуэ агъэцкIагъэхэм материалнэ Iэпы- лэгъоу аратырэр шэпхъэ анахь макIэм тельытагъ.

УДАЛОВА Дарья.

УГСЭН-м цыфхэм ИофшIэн ягъэ- гъотыгъэнымкIэ кыулыкъум мылкIу пэлугъэхъагъэнымкIэ ыкIи отчетностымкIэ иотдел специа- лист-эксперт шъхьал.

ТИШЭЖЬ КЪЭЗЫГЪЭБАИГЪЭ СУРЭТ

Пчэдыжыпэ тыгэр кыдэ-
клогэу ифэггагэп тикээлэ
шхьагэу Мыекьуапэ дэт тхы-
лышэ тучанышхоу урамэу Крас-
нооктябрьскэм тетым сычгэтэу
тиадгэз тхаклохэм ятхылыкгэу
кыдэклыгэхэм сахаплэз зэхум.
Ошгэ-дэмышгэу синыбджэгъу-
шоу Лэупкэгэ Байзэт саклыбкэгэ
кыскгэрыхьагэ. Арымь сымы-
шгэу, пэсуплгэ эппымычгэжэхэм
тадэсымь, илгэс зытлущым кы-
щыкгэнэп тызызэрэмылгэгъугэр
зыккызызггэзэккы ынэгэ сызы-
кгэплэм гушом сызэллштагэ,
лаплл пгтэу зыэтгэккым, Бай-
зэт кырыггэжыагэ:

— Арэп, щэ-плІэ фэдизрэ
шүуадэжь сыкыһлұхыагэшьш уиз-
гүатэрэп, Мыекыуапэ шлү дэдэ
зэрэплүгүгүэрэп лэшуу кыһыч-
шы нахь шүуибынмэ тхыамафэм
кыхъужыгыгүу мыщ узэрэщыһэр
кызысалом сымыгэһшІэгһон
слээкыгүэп. Темыгэзыгыһуу
мыщ тыкыаклорэп, пчдыкыһым
жыһпсзу тыкыежыу тимашинэ
цыкылүкІэ кыалэм тыкызыда-
хыкІэ, тыдэкыжыһфэ тшлүабэ
машІэ.

Адыгэ тхылъу сызыхалпъэ-щтыгъэхэр шшлогъэшшгъоныгъэхэми Байзэт кысэлъауи, тучаным тыкысычлэкым я XIX-рэ-лшлшгъум кыхихуыгъу тиадыгъ-лтыху хъэджэгъэху, ефндыгъэху, ахэм Пшызэ шьолырккэ-кэззэкым ятаманыгъу генералъу Бачивевыг ахэу сурэты-шхоу атырахыгъагъэр кызыс-гъэлъэгъум ныбжьырэмэ ана-хуу сыкыгъэгъушугъ. Ежым-ми гуапэр иу сурэтыр кыслэ-кхильхыгъ.

— Ма мыр, сз кызшлжыы-
хэрэм ацдз кызэтхы, аш нахь дэ-
гужь тильэпкь гьзет кыряб-
гьзгьахьэмэ. Ащ кьахэмыкын
ыльэкынштэп тэ кьэтымышлжы

горз гъззетеджэхэм амьшлэныр. Арышъ, апэрэ чэзыуо зыпкъ ты-
кыкыгын фаер сурэтгъ зышы-
тырахыгъагъэр ары. Тэхьутэмы-
кэоэ районим ит къоджэшхоу.
Шынджые цыф цлэрылоу, зы-
нахъ бай тиадыгъ шволъыр кы-
мыхъуагъэу Трэхъо Лыу мэшы-
тэу ежъ имылыкълэ шаригъэ-
шыгъэр къызылаухъ зэхъум зэхъ-
шэгъэгъэ митингым хэлэжъэгъэ
адыгълэхэм атырахыгъагъ. Ар
зыхъуагъагъэр 1906 — 1907-рэ
илъэсхэр ары.

Сурзтым итхүү кышлэжыгыг-
хэр (сэмэгумклэ кьебгэжэ-
нынь): апэрэ сатырэм яплэнэрэу
хэсэр — Хятэгьогыу Едыдж
Хаджэбий ыкху, 1918-рэ илгэ-
сым большевикхэм икхуаджэу
Шынджые шауклыг зэрэбаигэм
цэхху хэмылгэу; ятлонэрэ саты-
рэм апэ исыр — Лэупэлэ Нэ-
кээрэхадж Исмахилэ ыкху,
илгэси 114-рэ кыгыгшаи, кыз-
шыхуггэ кхуаджэу Тыгбургой
1932-рэ илгэсым идунай ши-
хожыгыг; ятлонэрэ сатырэм
шыскэр: Хэкомэ Хямыху
Хаджэр, кызышыхуггэр кхуа-
джэу Лахышыкхуай; Лыхас
(ыцлэ тшлэрэп) кхуаджэу Хя-
лэкхуае шыш; Хятэгэу Хя-
дэжэбий Мустафэ ыкху, кхуаджэу
Тэхутэмыкхуае шыш; урыс ге-
нералэу Бабичевыр; ятлонэрэ са-
тырэм яблэнэрэу шысыр —
Шьотэгэшыкхэ ефэндэр, кхуа-
джэу Бжыхэкхояклэм шыш;
яшэнэрэ сатырэм я 2— 3-у
шыгхэр — Шхьакулумыдэ Хэ-
тлаху, кхуаджэу Шыханчэры-
ехаблэ шыш, Чэсэбий Шумэфэ-
хадж Батырбий ыкхэр, кхуа-
джэу Аскэлае шыш (ышгхэ
большевикмэ паупкли, шыкым
пылгагэу кхалэу Краснодар
иурам шгхыагу Краснэм кышчы-
рахэкхыгыг); яшэнэрэ сатырэм

ия 6 — 7-у шытхэр — Трэхю Лыу Ныхьылл ыкьор (1854 — 1914), кьуаджэу Шынджые шышыгь, якьоджэ кьэхалтэ шагъэтлыгыгь, жьыгь, Бжыхэкьо Кьамболэт, Советскэ Союзым и Лыхьужэу Бжыхэкьо Кьымчэрые ятэш, поселкэ Инэм мэшлоку гьогоу клоцырыкьирэм илэ мэшлоку кьэуцуплэм ишагу унитлу шырилагь, кьызэраложьырэмклэ, Америкэм кложьыгъэу идунай ыхьожьыгь; яшэнэрэ сатырэм ия 9-у шысыр — Лылэллэ Лыу Туу ыкьу, кьуаджэу Лахьшыктуае шыстаростыгь; я 4-рэ сатырэм ия 4 — 6-у шытхэр — Бэгу Гьуклэ-шпау Кьырымэт ыкьу, 1964-рл илэсыым нэс кьыгъэшлагь, Бэгу Мэджыд Кьырымэт ыкьу (митлур зэшыгъэх), Сыбыр илыхьагь, Трэхю Лыу икьорылыгъыгъэх, Бэгу Юсыф Хьамедэ ыкьу, бай алуи Сыбыр раци илыхьагь.

Трэхю Лыу лы Лушыг, тидыг лэпкэ пае дэгюу ышлагээр бэ. Кыззышхыугтэ кыуаджмн, квалзу Мыекыуапи, кэбээртэе кюджэшхоу Кошкхабли мэцгтэ зэтэгтэпсыхыагэхэр имылыкүлэ адариггэшлхыггагг. 1898-рэ илгэсынм еджапIэхэр кыуаджэхуу Шынджьерэ Тэхуэ-тмыкыуаерэ ашариггэшлгыбаг. Быслымэн диным кызээрIорэм тетэу шэн-зекIокIэ дахэхэр кыахафэхээз, шыпкээныгэм, гүкIэ-ггуныгэм, кхалэллнггэм яшанх-хэзэ итхуэ ныйжыкIэхэр пугэнхэм фэбанэштгыг ыкIа лгэны-кьомкIэ кыдэххуггэри мэкIа-ггэп. Аш дакIоу Трэхю Лыу мылгоку илэм рымыкхэеу, зымыгпагуу квалзу Екатеринодар илгэо-блэгхуэхм ашыпсэуштыггэхэ чылагбохэм адэс цыф кызыерыкIохэм IoфшIапIэхэр кыафиггэотыштыгг, якIалэхэр раггэджэнхэмкIи «мыхэр арых сэ

сызгъэтІылыжыыштхэр» ыІозэ,
имыльку щыщкІэ адэІэпыІэ-
щтыгъ.

— А лъэхъаным кIэмгуе щыц горз Трахьом гохъанышъ мылку дишIы шIонгуоу едэгъ кыыз-кIом, — тятэ кылотгъыкыштыгъэ гуахъо хигъуатгъэ, — лIы хъа-кIэмрэ Трахьомрэ ззэгъыныгъэ зэдэшIыгъо имыфэхъэз джэныкъо мэшIо зэкIэблагъэм блэзъыкIи, адыкIэ тельгъыгъэ сырнычынкIэ тутыныр зыкIегъанэм, Трахьор къэгубжи, кырилогъагъ: «Оры-рэ сэрыр Iоф зэдэтитIэн ылъ-кIыштып аш нахъуу мылыкIум ушъхъамысыштмэ».

Хятаггьогьу Алджэрыеу изаводхэм ащыщ горэм шылажъэ-щтыгъм ыкйи къуаджэу Тэхут-тэмькыуае щыпсэуштыгъм Трахым ихатыргълэ дунаим шы-зэляшлэщтыгъэ урыс тхэкЮ-шхоу Л. Н. Толстоим библиоте-кэ псау хьунуу тхылыбэ къыри-тыгъагъ иадгъэ лъепкъ къыкълэ-хуьхьэрэ клэлаклэхэр гъэсагъэ хьунхэм пае.

— Мы сурэтэу кыюостырэр
непэрэ мафэм кынэсыжыным
пае, — кыисело Байзт, — сянэ
тхамыкыр кээзылыфгыэр Трэ
хыу Лыу ышпыхугэти, байхэр
агэклодыхэу зыцэт лээханым
большевикхэм сурэт бэклае агэ-
стыгэми, гээбылгыгэклэ тик-
уаджзу Тыгургёой кыхыхы-
ггаг сурэт куп, ау лэхэнэн кин-
нэу пэкэклыгэм нахыбэр ахэ-
клодагэу, мы зызакьор камод-
жыгэу тилагэм дигээбылгы-
хэггагэу кыгыотыжи кыкыс-
тыггаг. Джи кызынэсыгэм
згашлоу гээбылгыгэкклэ сгы-
гыгэми, итхэр зыфэдагэхэр
арэш, тиклэлэху тыхышгэ икыу
фэдицуу фэмэнэуасэхэм шысэ-
техылл афэрэхых.

Сятэжъэу Хьэматэрэ Трэхьо

Лыурэ зээзгыныгыгэ зэдашыгээу сикьоджэ гупсэу Шыхьан-чэрыхеаблэ зыклэлырысыгыгэ мэзышоу Кармалинэ делянкэхэр шырлэхэу мошоку гюгом халь-хэштгыгэ шпалэхэр асарагэу-шыштыгыгэ. Сятэжэ приказ-чыгыг. Ипшээрылхэр дэгёу ыгээцаклэхээ, илээси 3-м ехээрэ Иоф зэдашагээу мылькоу кыхэкыгыгэр зэфэдэу зэдэгашы-жынэу сятэжэ Трахьом зыре-лом, кыхэкыгыгэр зэфэдэ дэдэ кыдымышынуу кызырелом, зэмызэгыныгыгэ азыфагу кыхи-, судым эсэрэтыгыгэ. Тик-куаджэклэ механик лэзэу ыкли гэсэгээу урысыл лэгэгупхэу Денисенко зыфалоштыгыгэр сятэжэ иуни исэу иблэгэгэти, очыл лэзэ дэдэ кыфегэготышэ, мош фэдиз зибайгэ Трахьом судым шытырегэаклошэ, етлани Иоф зэрээдашагээр илээсиншл арегэшышлэ, а уахтэм кыклоклэ мылькоу ыгэготыгэр зэкклэ зэфэ-дитлоу кыдыгошын фаеу зыху-рэм ипсауныгыгэ кызылэхэшлэ, кьалэу Кисловодскэ кышчызрег-гэлэхээу ылоз, илээс 60-м итэу ошлэ-дэмышлэу идунай ехю-жы. Иоф хьазырэу гунэм нэ-сыгээу Трэхьо Лыу кьарило-жыгыгагэ алоты зэхэзыхыггэхэм мыруэцтэу кьалотэгыштыгыгэ: «Алахьыр шбосэгэлгэлэу, сыфы-кьоу кьэхалгэм сызышухыклэ, слэгуйтлэу кыдыгэгэзыягээу сы-жэгэзтлэлыгыжэ, зыпари зызэр-дэгэсымыхыжырэу цыфхэм арэшл».

Байзти сэри тызыфаер мы сурэтым итхэм ащыцхэр къэ-зышIэжъ къыхэкIымэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» иредакцие макъэ къырагъэIунэу ары.

КЪЭДЭ Мухьдин.

Адыгэкъл.

(Къызылэлыкъорэр
гъэтхакъэм и 17-м
къыдэкъыгъэ номерым ит).

Шыгъын къабзэхэмкIэ ефэн-дыжым зызэригъэпэшэсыгъ. Нэмыщыр зэкIэкIожы, краснэхэр чылэм къызыдэхъажьхэ нэуж мэщытым Нэмазыр шаригъэшIыжьырэр, нэмыщым илъэхъан нэмаз-жъомазэу зыпылгыгъэхэр ащ нахыбэрэ къызэрафимыдэжьырэр Сэвэтым итхъаматэ зымафэ къагуригъэуагъ: «фаем зэрэфаеу иунэ шерэшI», — ыуагъ.

Амдэзыр ыштагъ. Ахышам нэмазыр ригъэжыагъ, апэрапшIэ, зэрихабзэу, гумкIи бзэ-гумкIи Ниет ытыгъ. Хы кIыбым еджакIо зыщIэлэм анахъ лъапIэу къыщырагъэшIагъэмэ ари зыкIэ ащыщыгъ: бзэгумкIэ Ниет зыптыкIэ къабыл мэху, ау нахыбэрэм бзэгумкIэ Ниет ытыгъ, гумкIэ ар ышIыныр къегъанэ. Ащыгъум уи Нэмаз къабыл хуытхэп...

Мартым иосышхо чылэ кIэлэцIыкIухэр нэкыпшыкIэу егъэтхъэжы. Ежъ Ещыку лыжым фабуэ зифагъ, «моу сэ Бирамкъомэ алъэныкIокIэ сырекIокIышт» ыуи, унэм икIыгъ, ау етIани анэмIэу къызэтеуцагъ:

— Сызэхэоха, нyo, — пчъэ кIыбым шытэу къызэдэжкIыжыгъ гумэкIыгъо горэ ымакIэ зэрэкIэлъыр хэпшыкIэу, — мо тхъамыкIэ цыкIоу унэ нэкIым исым уналэ тегъэт. Загъори шъхъащыплъэзэ шIы. — ТэкIу тырегъашIэ, етIани. — Уадэжъ къэпщэжым нахъ тэррэдэжъ сенэгъе...

Нысэм илъэрымыхыгъэ мафэ къэс нахъ онтэгъугъэр къызэрэзыхIыштэрэм Ещыку лыжым ыIэпкъ-лъэпкъымэ гушIогъо-гушхоньгъэ псын-клагъэр къахелъхэ: «Сабыи-ми — хэхъо, ари насыпгъэ-шкоба, си Тхъэ лъапI! УнэшIу о къытщыгъаф». Куконау ащ гу лымытагъэу шытэп: лыжым ыгу ихъухъэрэ гупсэфыгъо гъэкIэжым лъэрым ежымIа гъэретышхо къыреты, бэ щымышIэжъэу унэмэ зымакIэ къарытэдэжIт сабым ипкIэу лъэш моу джыдIэурашъэмэ закыпщитэу нyoм къыщэхъу...

III

ГъукIэмкъомэ ячэу кIыб чынэ шешIэрэ кIалэмэ ягушIо-чэф узыхэдалокIэ, чыжъэкIэ хэгъэгум ичIыгу къуапэ горэм ззошхор щэкIо Iоу пшIэштэп. Сэри пчыхъэм ахэмэ сакыхэкIыжы, сыпшыгъэу сыкызелъэдэжым, унэм зыпари имысэу апэм къысшIошIыгъагъ. Ау нэгъэуплэгъу залэ зытешIэм тутын Iугъор ащ лыпыгъэу къысIуагъ, моу Iужъу Iаеу. Остыгъэ апчIыкIа-тетыри зэрихабзэу лъэкIыгъэкIэ гушIопсэу Iугъом къыщызэбгырыпсыкIыгъ. Сэры нахъ гу алъызымытэгъагъэр зэкIэри унэм исыгъэх, пчыхъэпэ ехуэлэу тыдэ хэти къээрэуэгъо-и-жыгъэхэу.

— Ора, СицIыкIу? — нэнэжъэу Прынэ къэупчIагъ, Кушыку шхолым кыкIыжыгъэ шIошIыгъэн фае.

— Хъау, нэнэжъ, сэры ар!

— А, Сихъэчахъа?!

Сыкызэрэчъэрэм тетэу, спэ ислъагъозэ, чынэмрэ кIэпщ шыгъагIэмрэ згъэжыагъэхэ хъакушъхъэм тесыдзагъэх, «шъучъэпхъ неущ нэс!» сымакIэ Iоу, аужыпкъарашъхъэм,

къэсIуагъ. Хъурышъо пIожы-ри ахэмэ гъусэ афэсшIыгъ, ау икIоу зэрэсымылэгъурэм фэшI clапэхэмкIэ хъакушъхъэр апэрапшIэ къэсыупIэшышы-хъагъ, фабэмэ е стырымэ зэгъашIэу слозэ. «Шъучъэпхъых, къытэпIогъагъэп шъумыло-жынэу», — нэпчы сшIыпэхэу джыри афэзгъэпытагъ. Мыщ дэжыар ары гъэнэфагъэу унэм цыфымэ зэриурэм сызегуцэ-фагъэр, жыкIэщэ кIым-сымыр стхъакIумэ къыридзагъэу къысшыхъужыгъ. Нэнэжърэ тэтэжърэ нахъ, хэти ибгъэ-сыщтгъагъэр! Ай, ПэкIэхужь! Чэтыур пIэкорым, хъаумэ, хъакушъхъэ фабэр ара, къепкIэ-хи, пцIэуэзэ слъакIо зыкы-сшIэхъозэ къыспэгъокIыгъ.

— А-а, сэри сис оIошъ

тIумрэ, тыжыныпс лыдыпкIэ-хыхэмкIэ къысIугушIуагъэх. Мыхэмэ къанэужыр ары лыжъ пэрыкI гупсэ цыкIум етIанэ сэри сызыуплэгъэри.

— Зи узыфит хэтэп! Мы осым хиубытэгъагъэмэ мэкъур тшIокIодытгъагъэ, унэгъуитIор зыщыгугъурэр! — Тэтэжы иIофхэр ыухыгъэу, зызэкIиуп-кIи, пIэкорым тетIысхъажы-гъэти къысIуагъ, лъэшэу ыгу хъауоу жы къысшагъ. — Ары, Умар...

Мыщ ыпэкIэ чынэ сыкъешIэнэу сикIы зэхъуми мо лыжы-жыри тиунэ исыгъ. Мафэ къэс Iоми хъунэу джаш тет. Заор окIофэкIэ лыжым писъмэхэр зэрихъанхэу агъэнэфагъ. Арышъ, поштэм кIоу къыратырэр чылэм зыхигощэжыкIэ,

— Зи ащ ытхыгъэ шыIэмэ илфыгъэ цыкIумэ къысIуа-фыжыгъэп умыло, ЗанэкIо-мэ япхъу...

ШколакIохэу пшъашъэрэ кIэлитIурэ Умарэдхэм ялагъэу тэтэжъ къэуагъ. А илъэс зэкIэлъыкIохэм шыри, тхъамы-кIэхэр, шъорэкIым Iуихыгъэх. Ежъ Хъымсади джэныкIо-он-джэкIэ зэчIэгъ-зэшъхъагъэм моу тIэкIу къаыкIэрыкIотэу нэлур къызынафэкIэ, ар шъорэкIым зэрэзыхиулыхъагъэр нэрылэгъу-теплэаджэу анэмIэу къыпфэхъу.

Умарэ игугъу зэгорэм пчэгум кIыхъагъэу къызылуспхъо-ти сэри згъэшIэгъогагъэ:

— Нэнэжъ, а нэнэжъ, мы тапэдэжъ, КъургъокIуае джа ты-кыкIыжы зэхъум, тikuшъ-

тефэрэм къэс, чыгъуанэ ыгъо-тымэ ипшыхъажым фэшIоу БазрыкIо джарэу цыкIу дэдэу зыщэхъужы: усэгъэхъу, уиIофхэр къэсэгъанэх ыIозэ.

А, БазрыкIу, — еIо адрэ-ми ар пэпчъ, — тызфэныкIо горэ зэфэтымышIэжышIтмэ, тэ, къээкIэхэм, сыд пае лIэ-шIэгъумэ къащегъэжыагъэу тызэкIэрысыгъэхэ? Шъуишэн-хабзэхэри тыгу рихышIыгъэх. Шъуичеркес шъуашэшъ — умышIэрэмэ тэры пIонэу егъа-шIэм зиягъэр, непэм къызнэ-сыгъэм тиини тицIыкIуи зы-рытэгъэкIэракIэх. Черкес шъуа-шэр къээкIэмэ яягъэ фэдэу...

***

Пчъэр къылузышIэгъэу сен-цэм дэтыр зэрэ тIорэ джэхашъом тепкIагъ, лъэгучIэ осыр унэм къырымыхъэ шIоигъокIэ.

— КъакIо, къакIо, Едыдж, — ошIэ-дэмышIэу пчъэкIо-псыр ытIупшыжы, Умарэ лъэ-ныкIырыгъазэ зишIыгъ. А дэ-дэми лыжъ жэкIэ-пэкIэ упхъу-хъэгъэ лъэпэ-лъэгъэ дахэр пчъэ-шъхъаIум къытеуцагъ:

— Тыгъэжым зыкъегъэча-чэ шъхъае, — чыIалIэу къы-лушIыкIыгъ ащ.

— Къеблагъ, къеблагъ, Ещы-кур, — шъхъэкIэфэшIыIэу, ау нэгъуцугъэ-чэфынчъэпсыр кIэтэу, къоджэ ефэнджыым пэгъокIыгъ. — Зыкыгъэчэ-чэгъэ минкIи гъатхэм кIэмы-гъожынынэу зыкыгъэдыды-гъах...

Адрэр, Ещыкур, Умарэ къы-пыпкIагъ:

— Умарэ пэрыкI цыкIор, узекIуакIэ сыгу рихыIорэп, Нэмазшыныр блэотIупщы зэ-пытдэжъ Тхъэм гуцафэ сегъэ-шIы... — мызэгъогурэм фэдэу моуштэу лыжым дысэу дэ-гушыIэхэу джырэ нэсфэкIэ нибжыи зэхэхыгъэп. Умарэ уеплэынкIэ цыкIу дэд пIонэу шытэп. Пшысэм хэт Гулацый яхыщырэу пIэлIу пкъые, дыр-бышэ дэд, ары сэлэ, батыр дэд пIонэу шытэп. Ипкъыгъо-лэгъухэр «Умарэ пэрыкI цы-кIур», — аIозэ еджэх. Сэри ар бэрэ сыжэ къысшIудафэ, умышIэмэ сэры пIонэу фэзыгусы-гъэр.

ЕтIани Ещыку ефэндым нахъ лъэшэу къытырионтлагъ:

— Тхъэм ушIокIодытэти, зянэтхэн! Мэщытыр зэфашIы-жыгъэ шъхъае, Аллахъэм ыпашъхъэ зIухыгъэ зэпыт. А, си Тхъэ лъапI, тэ тидунайи, ти-ахърэти шIу шIы, шIу кытэт пIо зэпытын фае. Тэ хъазаб машIом тыщыухъум пIозэ уелъэлэу зэпытын фае. Зянэ-тхэн, плъэгъурэба, хэгъэгум ис цыфыр непэ тхэмкIэгъо-шхоу зыхэтыр...

— Уелъэлумэ ишIуагъэ къэ-кIоштмэ, Ещыкур, сыбзэгу IэшIу къызэрэтемынэжыгъэм ори дэгъоу ушыгъуаз — шъхъакIуи, губгъэни ымышIы-гъэу лъфыгышIыр чIэзынэгъэ лIым къызэриокIыжыгъ, ащ нахы къыригъэхъугъэп.

Нэужым адрэ унэм сычIэ-кIыни сыкысшIэнэу ыIозэ, зэрэ тIорэ нэнэжъ къысэкIэлэ-лунклагъ, ау сэ сыфэгъэдэлэ-гъэп. Спкъынэ-лынэхэр, чыIа-лэр зысэхкIыжым, тIэтIэим яхыщырэу фэлэ дэдэхэу къызэ-хэтIэтIагъэх: сыдыми сышхэ-нэу сыгу къысшIошIыгъэп. Нэ-нэжъ ыпшъэб зисшIэзэ:

— ТэкIу тешIэмэ ары, нэ-нэжъ... — икIэрыкIэу фэтэу ес-тыгъ.

(Джыри кыкIэлъыкIошт).

ЦУЕКЪО ЮНЫС

ЛЪЫШIЭЖЪ

(Романым щыц пычыгъохэр)

ара?! — ПэкIэхужъ къасшIти себэуэ сыбгъэгъу кIэскъузагъ.

ПэкIэ Iужъу сырыф кIыхъэ-хэр ыIупэ зэрэтетым фэшI, ПэкIэхужъ тIозэ тичэтэу те-джэ. Шылэжъохъаблэмэ мод-рэ ПэкIэхужъэу зигугъу ашIы-рэм мыдрэр зыпарэкIи епхы-гъэп.

Тутын пщэсым остыгъэм зызэрэрищэкIырэр моу джы слъэгъугъэ къодый. Тэтэжъэу БазрыкIо хъакупчIэIум пэмы-чыжъэу нэмаз ешIышъ щыс, етIанэ сынэхэр шIункIым зе-сэжъэхэкIэ ары зызгъэунэфы-щтыр. Тутыныр зыгъэстырэр ащ къыкIэлъыкIоу санэлэу къи-уцагъ — Умарэ пэрыкI цы-кIу шъуи!..

— Неущ чынэ сыкъешIэ-нэу джыри сыбгъэкIотба, нэ-нэжъ? — ыгушIу тезгъэфагъэ-ми сшIэрэп, сыкIэрыхъагъэшъ зессэкIызэ, нэнэжъ сеупчIы. Зыпари къыпигъодзыжырэп. КIым-сым фбэпсыр марышъ тэтэжъ иунэ изыбз, ар зэрэ-тхъагъор! Хъакур мэокIыжъ къодый: духовкэ кIоцIыр бза-ко хъугъэ пIонэу тIыпI-сыпI ыIозэ мылэшэу мэлупчъапчэ; къумгъаныпсэу тетым илIы-лIытI кIыхы нахъ ыгъэмакIэ-зэ къелыхыжы.

— Хъун, Сихъэчахъу, нэф тыкыкIымэ, ащи зыгорэ етпэ-сын, — нэнэжъ ыгу шIу дэдэп, хъау, онтэгъукIай. НКВД-м кыкIыгъагъэхэр зыдэкIыжы-гъагъэхэм кышIуыблагъ, мы-жъобаишхоу ар джы къызнэ-сыгъэмэ ыпшъэ илI. Тэтэжъэу БазрыкIо нэмазлыкIэу къыз-текIыжыгъэр нэнэжъ къыштэ-жыгъ, пкъэужыем ригъэкIу-жыгъ. Джырэ нэсфэкIэ ыгу пагъэу Умарэ къысIуагъ:

— Мыхъу зымыхужьрэм, шыкурба, БазрыкIу, мэкъу шэнджыр агъэушъорэкIэу а мафэм зэрэдэмыкIыжыгъа-гъэхэри! Ыт, Iори шымэ яу. Плээгъурэба март — джурты-жым зыкызэриульэныкIо-джыгъэр...

Макъэр къыздиIукIыгъэ-мкIэ зызгъэзагъ: Умарэ ынэгъу къыспэшIомыфэзэ, дэпкъым пылэгъэ сэшхомрэ къэлэти-

нахыбэмкIэ, Умарэ тэ тэдэжъ зэрысырэр.

«Умарэ пэрыкI шъыда зы-гъэгумэкIытэр, кIалэ илэжъэп, гъуалэ илэжъэп, — тэтэжъэу БазрыкIо пэуцужъэу заулэрэ сэ сарихыыллагъ. — Нyo закъоу илэр фэгъэшкэныба джы! Шъуз зытIузышхэр, хъашкым, адыгэ-мэ ялэгъыгъэ». ГушыIэкIэ азы-фагу къызихъэкIэ, зыгъэсэмэр-къэуэз, нэнэжъэу Прынэ тэтэжъ шIухэкIыжышIыгъэ. Шъып-къэмкIи загъорэ сэри тэтэжъ ыуж ситэу Умарэдхэм яцагу тызыдахъэкIэ, щагуми сшIэ-рэп, чээр зэрэIумылъыжыыр згъэшIагъошIыгъэ.

— Чэу Iулъыжына, кIыма-фэрэ пхъэр заухыкIэ зырыз-тIурытIоу къыдакIыкIызэ чээр зэбгырахыжыгъэ, — къыс-фызэкIыфшIыгъэ ситэтэжъ.

Чыипчъэр зэпхыгъэгъэ пчэгъу инитIур, иныжым ышIэпэ-шIонитIу пIонэу, къэнагъэхэу гушъом итым. Ахэмэ уазыблэ-кIыкIэ, сэмэгумкIэ, бгъэн те-лэу адыгэ чыиф унэ кIыхъэр шыт, изэкIо дэд. Чыиф онджэ-кышхор зэрыт пщэрыхъапIэм тэтэжъ кIоти занкIэу ихъэщты-гъэ: пкIэгъосэ-Iугъо чыиIэры-мэ щэхъу рихышIыгъэп.

Унэм тыхъэрэм къэс джэ-ныкIом машIо дэмылIыжыу, лъхъонч шIуцIэ уцэдыгъэжыр кIым-сымэу онджэкIэ чIэгъым къычIэплэу, лъхъончажэм шыуаныжые Iубгъо нэкIыр ренэу пылэгъэ зэпытэу. Ауми Умарэ иунэ тыхъэрэм пэпчэ IулоцIым итIухъэу хъарыпIэ гъэжъэгъакIэр нyo IэпIокIэ-лъэпIокIэ кIым-сым цыкIум сэ къысIэкIилъхъэщтыгъэ. «Ары-гуш, мыр Зае тхъамыкIэм иегу-шэн фэе!» — ыIозэ сшъхъашъо Iэ къышефэ зэпыт.

Умарэ пэрыкI цыкIу елIы-тыгъэмэ, бзэ IумылI пIонэу, дымыIу ахэмыхъэ-ахэмыкIым ехыщыр, сыдигъокIи ныор тынчыбзэ чъэкIыгъэпс.

Джы бэмышIэу нэнэжърэ тэтэжърэ къаигъэ зэфэхъугъэх:

— Ош фэд зышIомыгъэшI, уиныбджэгъум боу зыгъэ-тхъагъ, кIалэмэ ят, — нэнэ-жъэу Прынэ къыпфигъэгъун шыIэп.

рыхъ цыщыгъагъэти, пIэлIуцIэ чIэуцуи изэкIопцIырыуанэу Умарэ кур къыIэгъыгъагъ! Си-нэузыр къыIэгъыгъагъэдэжъ, арыба, тэтэжъ?

Джыры ныIэп Умарэ зыкы-зышIэжыгъэр:

— Бэрэ тыщысыгъ, тыгу-шIаIэзэ муарышъ чэщ къэ-хъугъ. — пIор зыщилэжъэзэ Умарэ къэтэдэжыжыгъ. — Хъун, Прын, Тхъэм къышъуи-лолагъэм шъуIуцIэн, шъугу шъумыгъэкIоды. А зэрамыIоу Мыхъамодэ иIоф къычIэкIы-жын. Ыджа къызэрэпIуагъэу, БазрыкIу, Щербинэ Пашкэ дэжэ сэрымэ сыкIот...

— Ары шъхъам шылэжъа-щымылэжъа пэщэжъэр, хэти зышIэрэр, — джэнджэш куур кIэлгъэу етIани тэтэжъ ехы-рэхъышагъ.

— Тэдэ бгъэхъутгъагъэ щымылэжъэу, псыхэдэжъэр! Жыуае уешэсымэ, къалэмрэ мырырэ шъыд... лъэбэкIуитIу хъурэп. Умыгъотым укъэкIо-жын уфит... — Ар къыIуи, лыжыыр пчъэкIопсым зыще-Iэным, пчъэм зыгорэ къелун-кIыгъ, пчъэр къыIулыкIыгъ. Гу тыримышIыхъашъу пIонэу, тэ-тэжъэу БазрыкIуи игушыIэ къыухыжыгъ:

— Хэт ышIэра: хъэхъужы-ри малIэ, хъэбзыжыри малъ-фэ... Непэ цыфыр псаумэ, джынэ нэджэсым хэкIыгъэр, неущ ебджы... ИтIани есэб-гъэлотэр? СикIалэ дизиртир хъугъэшъ сэбгъэлота...

— КIо, ыт Iори шымэ яу, гуалэрэр ылашъхъэ ецэкъэжы. Гугъэжъу горэу...

Ау шыт нахъ мышIэми, Умарэ къыриIуагъэр Iэубыты-пIэ ышIыгъ. Щербиным Iа-джыри адыгэмэ ишIуагъэ къа-ригъэкIыгъ. Ар крайисполко-ма, хъаумэ, тыда сидми Iэнэ-тIэ ини илэу ары. Охътэл ты-римыгъэшIэжъэу иныбджэ-гъужы зылуигъэкIэнэу, къы-кIэлъыкIогъэ нэгъэуплэгъум тыриубытэжыгъ: лые хъунэп-штын. Сыд иукIыт, моу къы-зыфэкIуагъэхэм лъапсэу иIэм кIэупчIэмэ нахышIу. Мыщ фэдэу урысылым зыгорэкIэ

Поэзием и Дунэ мафэ хэтэгъэунэфыкӕ

Орэнытэ шӕлӕгъум ылӕансэ!

Гузэхшӕ мин пчӕгъэмэ — гукӕ-гъум, шӕлӕгъум, дӕхагъэм, хӕлӕлӕ-гъэм, зӕфагъэм, кӕбзагъэм **ямӕкӕ** **ӕтыгъ поэзиер**. Ар гъэтхӕ дунай огу кӕаргъоу, узылӕшӕу, уигъэгъгъу, уигъа-фабӕу, уигъэгъушӕу, акъыл-чылапхӕу гъӕлсгъӕныр апӕрӕй.

Поэзи лӕагӕр — гуыцӕ зӕрыбл кӕодыен, ар налмӕс-налкӕутӕу, шӕ-тӕу, жъыоу, нӕкоу гъундӕсӕу, зиплӕ-гъождӕу, зыккыуигъэгъотыжӕу, уилӕтӕу, псӕ пыгъӕкӕжӕу шӕуашӕм-кӕи, кукӕлӕмкӕи зӕгъӕнӕшыгъӕн фӕ

гъунысӕр цытӕмӕу. Сыдрӕ лӕхъани цыфлӕпкӕымкӕ ар гъуждӕкӕгъо-жъыкӕгъӕгъу гуапӕу цытыгъ ыкӕи кӕӕнӕжъы.

Поэзиер — усӕкӕ кӕӕлогъӕ орӕд, псӕ лӕшӕмӕ яфаб, ягъгъ, яушӕый — **гъ-шӕн акъыл лӕжъыгъ**.

Шӕлӕныгъӕр зылӕанӕу, литератур-рӕр, искусствӕр лӕагъо зыфӕхъгъу, хӕта зымыдӕжыгъӕр е зымыкӕсӕхӕр зӕрӕдунаеу цызӕлӕагъӕхъу Пушки-ныр, Лермонтовыр, Фет, Тютчевыр, Есениныр, Ахматовар, Цветаевар,

Ахмадуливар, Друнина, Евтушен-кӕр, Высоцкӕр, Гамзатовыр, Ф. Алие-вар, ӕкӕи кӕӕрал тхӕкӕ-усакӕхъу Ш. Бодлер, П. Ӕлоар, ахӕм анӕмыкӕ-хӕри.

Поэзиер — усӕкӕ зӕфӕшӕафыбӕмӕ ягъушӕхъбайныгъӕ лӕпсӕшӕу зыфӕ-хъгъӕ «хӕтӕ чыгъ» дах, **цыфылсӕм илӕзгъу гуап**. Тиадыгъ тхыгъӕ литера-турӕ ныбжъыкӕми усӕкӕ макӕн кӕыхӕтӕджагъӕр. Ахӕр гушхуагъӕр, нӕфыр, кӕбзагъӕр цыфыгъухӕм ары-зылӕхъӕрӕх.

Поэзи и **Дунэ мафӕ**, ЮНЕСКО-м иунӕшӕо гъӕнӕфагъӕкӕ, 1999-рӕ илӕ-сӕм ишӕкӕлогъу мӕзӕ кӕыцӕгъӕжъа-гъӕу хӕгъӕунӕфыкӕи хъуыгъ. Мӕфӕкӕ да-хӕм фӕгъӕхъыгъӕ нӕкӕубгъом адыгъ усӕ-хӕм таццыкӕдӕлукӕи. Лӕпкӕым има-мыр рӕхъати, иццылӕкӕ хӕбзи, игъгъӕ кӕабзи, игъетныгъӕ гъӕшӕгъӕони ахӕм кӕытфызӕхафын, шӕлӕгъӕур зылӕпсӕ дунашхӕм тыфагъӕсакъын, ац илӕурӕу тызӕрӕццытыр зӕхытагъӕшӕн, шӕм тыфаццӕн.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

МӔШБӔШӔ ИСХӔАКЪ

Адыгӕхӕр

Шӕпсӕух дунаим адыгъ лӕпкӕхӕр,
Дӕхӕшӕы дахӕ ягъгъӕ нӕпкӕхӕр.

Тыгъӕм кӕгъушӕх. Ошх дахи нӕплӕх,
Яхъӕсӕ шӕагъи чылӕгъӕм ицӕшӕхӕлӕ.

Шыфыр кӕафӕхъумӕ, гушӕуагъом пае
Шхончкӕи ошӕогъум — огум дӕуаех.

Насын кӕежъанӕр чыгъкӕ фаублӕ, —
Къыфӕкӕмӕ, блӕкӕрӕм фӕхъун жъауӕнӕ.

Шӕпсӕух дунаим адыгъ лӕпкӕхӕр,
Дӕхӕшӕы дахӕ ягъгъӕ нӕпкӕхӕр.

Насыным фӕкӕх, ер ӕуагъӕзыкӕи,
Шынапхӕм ыпсӕ лыгъӕм ӕустыкӕи.

Тыжъын бгырыпхӕр тыгъӕпсы блӕрых,
Къамӕу аголӕхӕр ныкӕи хъазырых.

Джы кӕызнӕсыгъӕм зӕман блӕкӕыгъӕм
Игъын гъозымӕу тӕ тызхӕтыгъӕм

Ибӕлахъ гуи тынӕгуи кӕкӕрӕн.
Игъууи тӕшӕи. Тымышӕи тӕӕкӕрӕн.

Шӕпсӕух дунаим адыгъ лӕпкӕхӕр,
Дӕхӕшӕы дахӕ ягъгъӕ нӕпкӕхӕр.

Тыгъӕм кӕгъушӕх. Ошхыи нӕплӕх.
Яхъӕсӕ шӕагъи кӕрӕу мӕшӕхӕлӕ.

«Шы хъуцтых!» — аӕу сабыхӕр апӕх,
Ячылӕ гъогуи хӕлӕлӕу акӕу.

БӔРӔТӔРӔ Хъамид

Дунаир
кӕытфӕрӕуц

Пчӕдыжъыр жъыпсӕу кӕмысӕ,
Къызӕрӕуцӕр дунаир!
Сӕ бзыухӕм якӕуагъы-сагъӕн,
Атакъӕм икӕӕло макӕн,
Очапӕм ишӕплӕыгъакӕн,
Жъы макӕм ичъыӕтагъӕн
Зигъгъу кӕӕшӕицтыр, ныбдӕжӕгъур!

Ау шӕӕрӕн кӕызӕрӕсӕоцтыр
Насынӕу сызыкӕхъопсырӕм
Кӕыцӕгъоу спсӕ зыфӕицӕйзӕ,
Зӕрӕдунаеу кӕуцӕрӕм
Сыццыцӕу кӕызӕрӕсӕицхъурӕр!

Мо бзыоу набгъор зышӕыгъӕм
Игъгъӕу сыгу зӕригъусӕр,
Мо псыхъоу пахъӕр зыпсыпсым,
Спсӕ ӕшӕу зӕрӕлӕыӕсӕрӕр,
А псӕтӕми ягъушӕо лӕагъ
Шухъуапсӕр кӕызӕрафӕхъӕрӕр,
Нахъышӕм гунысӕ нӕфкӕи
Сизӕхъышӕи ӕрӕсфӕкӕрӕр
Гурӕуа зӕрӕдунаеу
Джы непӕ сӕ кӕысфӕуцӕрӕм?

Ацыгъум сибзыеу тамӕхӕр
Шызӕнымыкӕхъу ошӕогъум,
Мы чыгъум ихъяры закъо пай
Пчӕдыжъымы сыпӕгъокӕи!

Ацыгъум сипсыхъо чъӕрхӕм
Якӕаргъо кӕмыустхъуахъу,
Дӕхагъӕм илӕкӕо бзыхӕм
Дунаим саццылукӕи!

Сигъгъӕ лӕшӕу зӕӕты сӕ,
Сигъгъӕ шӕгъӕм сыфӕицӕ сӕ,
Дунаеу джы кӕыфӕуцӕрӕм,
Нӕфылӕу сызыпӕгъоцӕрӕм
Кӕрыкӕу шапысӕдзӕжъы сӕ
Сигъаицӕу шӕгъӕм кӕхъопсӕрӕр!

Сигъгъӕу сызыӕтыгъӕри,
Спсӕ ӕшӕу кӕыдихъыгъӕри,
Шӕлӕгъӕу гъум ицӕзӕшӕуагъӕри
Дунӕ хъярым ацыццыхъ —
А хъярхӕм сӕри саццыц!

АЦУМЫЖЪ-КЪУМЫКЪУ Разыет

Гъэтхӕ мафӕр

Гъэтхӕ мафӕр, гъгъӕ махӕу,
Лӕпӕрыкӕу кӕӕкӕжъыгъ,
Сыдӕу лӕанӕ, сыдӕу дахӕ —
Сыгу зӕ джыри слӕгъуежъыгъ.

Сишӕлӕгъӕу сикӕлӕгъум
Ситӕмашӕхъ сыццылӕкӕи.
Сыбгынагъуу гукӕкӕжъы
Зӕрӕфаеу кӕысӕлӕкӕи.

Гъгъӕ шӕл

Зигъӕшӕжъӕу ӕпӕубыты
Синасын кӕысфӕкӕуагъ.
Сигъунысӕ сфӕмыӕжъу,
Сиджӕхӕшӕо ицӕбӕгъуагъ.
Сикӕлицимӕ яццтыр
Жъауӕуаджӕм шагъӕӕагъ.
Сабыи чӕфмӕ ясатыр
Уцыкӕаишӕом зыхипхъагъ.
Рӕхъатынӕу синӕфылӕ сӕ
Охътӕ гуаццӕм кӕысхыгъ,
ӕахъ пцыгъӕу гъгъӕ шӕлӕ
Ипчӕӕлӕнӕ кӕысхыгъ.

ХЪУРМӔ Хъусен

Гъэтхӕ пшӕашӕр

Тыгъӕпс шӕтыр дышӕ ӕанӕу
Шъабӕу кӕыплӕӕабӕ.
Уинӕплӕгъу фӕгуӕанӕу
Къежӕ шӕу ышӕуабӕ.

Уидӕхагъӕ псыхъо нӕкум
Гъундӕжӕ нӕфӕу кӕгъӕлӕагъо,
Шъоф кӕгъагъӕу гъэтхӕ хӕкум
Зӕрӕшӕлӕ ӕтет лӕагъор.

Пшӕхъӕ ӕтыгъӕ, ау пӕагъӕр
Гуау хӕткӕи зыдӕпӕыгъӕн.
Шӕн гъӕдахъу пхӕлӕ гушхуагъӕр,
— Ифӕшӕуаццӕн, — зӕ аӕуагъӕн.

«Гъэтхӕ пшӕашӕр» цӕу пфаишӕыгъӕу
Нӕплӕгъу фӕбӕм кӕырыотӕхъ,
Ыгъкӕи хӕти шӕур пфаишӕыгъӕу
Гъусӕ пытӕу кӕыбдӕкӕуатӕ.

Уфӕшӕипкӕшӕи игъуагъанӕ,
Шытхъу гъогум утӕмыкӕи.
Сӕ сӕхъуапсӕ угу илӕанӕм,
Насын гъаицӕу уфыкӕокӕи.

ПӔРӔНЫКЪО Рӕз

Тыгъӕ бзыр
сипшӕӕрылӕын

Шӕлӕгъу макӕу шӕлӕгъу нафӕр
Сфӕмыушӕфӕын,
Чӕф орӕдӕу насын нӕфыр
Ренӕу зӕзгъӕфӕн.

Гъэтхӕ тыгъӕу тыгъӕ бзыр
Сӕ сипшӕӕрылӕын,
Сипццыналӕу сипццынабзӕ
Сыбгъӕ дзӕзгъӕлӕын.

Лъынцфӕ зӕчӕу, лъынцфӕ уалӕр
Псыхъом фӕдӕкӕабз,
Нӕплӕгъу дахъу гъум илӕыр
Сипсынӕшӕо кӕабз.

Шу сӕлӕгъу, шӕу сӕлӕгъу,
Сӕркӕ ар мышӕф.
Сигъунысӕу гъӕшӕи налӕр
Сыдӕу гъумыпсӕф.

ХЪАКУРЫНӔ Ларис

Мӕтӕкӕожъы
гъатхӕм икӕгъагъӕ

Мӕтӕкӕожъы гъатхӕм икӕгъагъӕ,
Тхӕпӕ фыжъхӕр жъыбгъӕм зӕрӕлӕасӕ.
Джырӕ нӕсы зымы ымышӕагъӕу
Къесӕхъакӕи шӕлӕгъуу мыкӕуасӕу.

Зы илӕӕсӕн сыгу зӕрилӕыгъӕр,
Ос жъотым ситыгъӕ фӕбанӕу.
Еушӕты шӕлӕгъуу тилӕыгъӕ,
Къытитыжъырӕр тигъӕшӕи напӕу.

Жъымӕ аӕу бӕрӕ зӕхӕсхыгъӕ —
Укӕитӕныр насын мыгъакӕу,
Ау шӕлӕгъуу закӕор шӕхъаицхыгъӕу
Къызыпфӕсхӕрӕм, уадӕжъы сыкӕакӕу,

Сыда пӕоцтыр? Дӕжахӕм сӕгунысӕ,
Тыдӕ ицӕи мы пшӕашӕм ипӕагъӕ?
Нахъыбӕм бзылӕфыгъӕр агъӕмысӕ,
Амышӕу шӕлӕгъуу илӕагъӕ.

Мыкӕыжъыны тыркӕо гъум тырацӕ
Шыримыӕу дунаим гушӕуагъо,
Бӕкӕи нахъ иццынагъуи ар пцӕшӕуаццӕм,
Ау ыхъожъӕрӕн цыфым ишӕлӕгъуу,

Ау ыхъожъӕрӕн пшӕашӕм ишӕлӕгъуу,
Хӕжӕгъуагъӕр гъум идзыжъыгъуае,
Апхырӕкӕи зӕкӕми нӕплӕгъуу,
Акӕкӕыжъӕрӕн нитӕм бжыхъӕу уаер.

Зыцахыжъы чыгъхӕм яджанӕ,
Тхӕпӕ гъождӕхӕр жъыбгъӕм зӕрӕлӕасӕ,
Шӕлӕныгъӕм сыда имӕхъанӕр,
Мыпытӕмӕ тшӕлӕгъуу ылӕансӕ?

ТИКОНЦЕРТХЭР

Тимузыкэ тигуанэу тегэлу

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние исимфоническэ оркестрэ иконцертэу Мыекьюапэ щыкӀуагъэм Адыгеим икомпозитормэ аусыгъэ произведенихэр щыжъынчыгъэх.

Адыгэ лъэпкъым икомпозитор цӀэрылоу Тхьабысым Умарэ бусыгъэ орэдхэр жъы хъухэрэп, лъэхъаным диштӀу зэхэтэхы. АщкӀэ лъэшэу зишӀуагъэ къэзыгъакорэмэ симфоническэ оркестрэр ащыш. Оркестрэм пае мэкъамэхэр тикомпозитормэ зэрагъафэх, концерт игъэкӀотыгъэхэм ащызэхэтэхы.

Дирижерэу Григорий Михайловым, филармонием идиректор шъхьалэу Хъот Заур кызырэталауагъэмкӀэ, Адыгэ Республикэм ия 20-рэ илээс фэгъэхьыгъэ концертхэр тапэкӀи зэхаштэхы, тикомпозитормэ якъэлэмыпэ кычӀэ-

кӀыгъэ музыкальнэ произведенихэр оркестрэм кыыригъэлошты. Урысыем изаслуженнэ артистэу, АР-м инароднэ артистэу, композиторэу Андзэрэкъо Чеслав филармонием шыкӀогъэ концертым лъэпкъ орэдхэр кыышӀуагъэх. Гъот Аслъан, Андзэрэкъо Долэт, нэмыкӀхэм аусыгъэ произведенихэу тилъэпкъ имэкъамэхэр зыхэтхэр пчыхъзэхэхэм ащызэхэтхыгъэх. Ащ фэдэ концерт гъэшӀэгъоным цыфӀу еплъыгъэр зэрэмкӀа-лор тыгу кӀео. Концертыр тхьаумафэм имызакъоу, лӀфшӀэгъу мафэхэм атефӀу пчыхъэм зэхаштэмэ ис-

кусствэр зикӀасэхэр, анахъэу кӀэлэджакӀохэмрэ студентхэмрэ нахыбэ хъухэу еплъыштхэу тэгугъэ.

Сурэтым итыр: Андзэрэкъо Чеслав концертым хэлажъэ.

БАСКЕСТОБЛ. АПШӀЭРЭ КУПЫР

«Атаманыр» ерэгупшыс

«Динамо-МГТУ» Мыекьюапэ — «Атаман» Ростов-на-Дону — 74:68 (21:24, 21:15, 19:13, 13:16).

Гъэтхапэм и 19-м Мыекьюапэ щызӀулагъэх.

Зезыцагъэхэр: В. Щербаков — Орел, Е. Фролов — Волгоград, Д. Медведилов — Воронеж.

«Динамо-МГТУ»-м щешӀагъэхэмрэ очко пчӀагъэу кыфахыгъэмрэ: Тусиков — 16, Гапошин — 11, Иванов, Долгополов — 3, Воронников — 13, Тыу, Хмара — 13, Блэгъожъ, Мэрэтыкью — 3, Степанов — 10. Хъакъун — 5.

АпшӀэрэ купым апэрэ чӀыпӀэр кышӀыдзыхыгъэ командэу Ростов-на-Дону кыкӀыгъэр Мыекьюапэ дэгъоу щешӀагъ. «Динамо-МГТУ»-м нахыпӀкӀэ щешӀаштыгъэхэ Сергей Барсуковымрэ Валентин Кубраковымрэ «Атаманым» хэтых. В. Кубраковыр ешӀэгъум хэлэжъагъэп. «Динамо-МГТУ»-м икапитанэу Сергей Ивановым ылакъо мезуы, ащ кыхэкӀэу такӀыкъ заул нӀлӀп зэрешӀагъэр.

Бысымхэм очкоуищ дзыгъохэр нахь дэгъоу агъэцкӀагъэх, гъогъуи 9 хъагъэм лӀгуаор радзагъ, хъакӀэхэм 2 нӀлӀп. В. Кубраковыр «Атаманым» итренер, ешӀаглоуи щыт. Щытым пэчыжъэу ащ лӀгуаор хъагъэм бэрэ ридзэн зӀрилъэкӀыштым тышыгъуаз. Ежъ фэдэ спортсмен дэгъу джырэ уахътэ «Атаманым» щигъэсагъэу хэтлӀэгъуагъэп.

ЯтӀонэрэ ешӀэгъур

«Динамо-МГТУ» — «Атаман» — 78:72 (22:17, 21:21, 18:17, 17:17).
Гъэтхапэм и 20-м Мыекьюапэ щызӀулагъэх.
«Динамо-МГТУ»: Тусиков — 14, Гапошин — 8, Сте-

панов — 19, Долгополов — 1, Воронников — 22, Тыу — 2, Хмара — 3, Блэгъожъ, Мэрэтыкью — 7, Иванов, Хъакъун — 2.

Бысымхэр нахь гъэшӀэгъонэу ешӀагъэх. Сергей Воронниковыр зэхэцкӀо дэгъу. Алексей Степановыр щит чӀэгъым зэрешӀагъэм осэ ин фэтэшы, спортсмен нӀбжыкӀэм хэшӀыкӀэу илӀпӀэсэныгъэ хегъахъо. Артем Гапошинри ащ фэд, ушӀытхуныр тефэ. Мэрэтыкью Тимури ешӀаплӀэм дэгъоу щэбанэ, хэкӀыпӀэ гъэшӀэгъонхэр кӀегъотых.

ЕшӀэгъур зышаухыным очкоуи 2 — 3-кӀэ бысымхэр хъакӀэмэ апэ итыгъэх. ЗӀулагъур зыхыштыр кӀэшӀэгъога. С. Воронниковым, А. Степановым, Г. Тыум хъагъэм лӀгуаор зырадзэм тагъагушӀуагъ, ау С. Барсуковым очкоуищ «Атаманым» кыфыхыгъ. ТекӀоныгъэм командитӀури фэбанэзэ,

ешӀэгъу уахътэр аухыгъ: 78:72.

— Адыгеим икомандэ ешӀэгъур зэрэтшӀуихыгъэр нахь дэгъу. ЩыкӀагъэу тилӀхэр зыдэтшӀажынынхэм фэшӀ «Динамо-МГТУ»-м тызэригъэгупшысагъэр макӀеп, — кытылӀуагъ «Атаманым» щешӀэрэ Сергей Барсуковым.

ФиналныкӀом кышӀынынфэшт

АпшӀэрэ купым апэрэ чӀыпӀэр кышӀыдзыхыгъэ «Атаманыр» финалым хэфагъ. ФиналныкӀом хэфэгъэ командэмэ «Динамо-МГТУ»-р ащыш. Мыекьюапэ финалныкӀор щызэхэщэгъошӀоп, сыда пӀомэ тикъалэ спортзалышхо илӀп. Ащ кыхэкӀэу кӀэух ешӀэгъухэр зыщыкӀоштхэ кӀалэр тшӀэгорэп.

Сурэтыр ешӀэгъум кышӀытырахыгъ.

КӀэлэцӀыкӀу футболыр

Мыекьюапэ апэ ит

Краснодар краим футболымкӀэ изӀлухыгъэ зэнэкъокъухэм 2001-рэ илээсым кӀэхъуыгъэ кӀалэхэр ахэлажъэх. Апшеронскэ, ТӀуапсэ, Ермэлхъаблэ, Мыекьюапэ якӀэлэцӀыкӀу командэхэр тиреспубликэ истадионыкӀэу «Юностым» щызэдешӀэх.

Адыгэ Республикэм футболымкӀэ и СДЮСШОР икомандэу Юрий Манченкэр зипащэр зэнэкъокъумэ ахэлажъэ. Тифутболистхэр Ермэлхъаблэ икомандэ 2:0-у, ТӀуапсэ 2:1-у, Апшеронскэ 2:0-у атекӀуагъэх, купэу зыхэтхэм апэрэ чӀыпӀэр кышӀыдахыгъ.

— Зэнэкъокъухэр лъыдгъэкӀотэштых, — еӀо тренерэу Юрий Манченкэм. — Зичзэу ешӀэгъухэр Ермэлхъаблэ, ТӀуапсэ, Апшеронскэ ащыкӀоштых. ТекӀоныгъэр купым кышӀыдзыхыгъэр коммандэр Краснодар краим икӀэух зэнэкъокъухэм ахэлэжъэшт.

Мыекьюапэ шыкӀогъэ ешӀэгъухэм тикомандэ ушӀытхуныр кӀащылӀэгъуагъ. Анахъэу кӀахъыгъэх ухъумаглохэу Калашников Олегрэ Шматков Эдуардрэ. Гупчэм дэгъоу щешӀагъэмэ ащыш Делэкъо Муратэ. Мамонтов Савелий гъогъуи 4 кӀэлапчъэм лӀгуаор дидзагъ.

Стадионэу «Юностыр» итеплӀэкӀэ дахэ, зэтэгъэпсыхъагъ. СэнаушӀыгъэ зыхэлхэм ялӀпӀэсэныгъэ щыхагъэхъоным фэшӀ амалышӀу-хэр ялэх.

Шэмбэтым зедешӀэштхэр

«Спортмастер-2» — УВД МСПУ — «Динамо»
«Ханскэр» — «Кавказ»
«Фышт» — МГГТК.

Тхьаумафэм зӀулагъэштхэр

«Квант» — «Радуга»
«ОшӀутен» — «Алоус»
«Юрист» — «Спортмастер»
МГТУ-2 — «Газпром».

ЕшӀэгъухэр сыхъатыр 10-м аублэхэшъ, зӀкӀэлыкӀоу командэхэр зэнэкъокъух.

НӀкӀубгъор зыгъэхъазыргъэр ЕМТӀЫЛЬ Нурбий.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КыдызыгъэкӀырр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ лӀфхэмкӀэ, лӀкӀыб кӀэралхэм ащыпсэурэ тилӀгъэпкӀэгъухэм адырлӀ зӀпхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи кӀэбар жъугъэм иамалхэмкӀэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестыанскэр, 236

Редактор шъхьалэр

ДЭРБЭ ТИМУР

Редакциер зыдэшылэр:
385000,
кӀ. Мыекьюапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкӀыжъ зыхыгъэр секретары: 52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын лӀфхэмкӀэ, телерадиокъэтынхэмкӀэ ыкӀи зӀлы-лӀсыкӀэ амалхэмкӀэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чӀыпӀэ гъӀолышӀапл, зэраушыхъатыгъэ номерыр **ПИ №10-3892**

Гъэзетым кыхиу-тыхэрэм мышъыпкӀагъэу кӀахафэхэрэмкӀэ кӀэзытыгъэхэм пшъэдэ-кӀыжъ ахы. Къатхэхэрэмрэ гъэзетым шылажъэхэрэмрэ яеплӀыкӀэ зэтемыфӀан ылӀэкӀышт. Гъэзетеджэхэм кыгъагъэхыгъэр тхыгъэхэр зэхэтфыхэрэп ыкӀи кӀэзытыгъэхэм алӀкӀэдгъэхъажыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кӀ. Мыекьюапэ, ур. Пионерскэр, 268

ПчӀагъэр 4335
Индексхэр 52161 52162
Зак. 823

Хэутыным ушӀыкӀэтхэнэу щыт уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкӀэтхэгъэхэ уахътэр
Сыхъатыр 18.00

ФУТБОЛ. А. АБРАМОВЫМ И КУБОК

«Юностым» гъэшӀэгъонэу щӀэкӀо

МыекӀопэ «Зэкъошныгъэм» илээсыбэрэ щешӀэгъэ футбол цӀэрылоу Анатолий Абрамовым ишӀэжъ фэгъэхьыгъэ зэнэкъокъухэр республикэ стадионэу «Юностым» щаублагъэх. Командэ 32-рэ футбол зӀулагъумэ ахэлажъэ.

Финалым и 1/16-м щызэдешӀэгъэ командэхэм анахь гъэшӀэгъонэу зэнэкъокъугъэхэр кӀахэтэгъэштых.
«Радуга» — «Картонтарэр» — 1:1 (пенальтикӀэ 4:3), МГГТК — «Улап» — 3:1, «Дизайн» — «ОшӀутен» — 1:3, «Спортмастер-2» — «Звезда» — 2:0, УВД — «Сокол» — 7:2, «Нарт» —

«Юрист» — 3:4, «Африка» — МГТУ-2 — 3:5, «Ханскэр» — «Лавина» — 5:2, «Квант» — «Джокер» — 3:0.

—ЕшӀэгъухэм мыекӀопэ «Зэкъошныгъэм» илээсыбэрэ хэтыгъэхэ Шыумэфэ Рэмэзанэ, Куних Руслъан, Игорь Калининкэр, нэмыкӀхэри ахэлажъэх, — еӀо зэнэкъо-

кӀумэ ясудья шъхьалэу Пэнэшъу Мыхъамодэ, — футболист нӀбжыкӀэхэри командэхэм ащешӀэх. Физкультурэмрэ спортымрэ апы-цагъэхэр нахыбэ шӀыгъэнхэм, нӀбжыкӀэхэм пӀуныгъэ дэгъу ятыгъэным афӀшӀ ащ фэдэ спорт зэнэкъокъухэм яшӀуагъэ кӀэкӀо.

Зичзэу ешӀэгъухэр гъэтхапэм и 26 — 27-м командэхэм ялӀэштых. Гъэзетеджэмэ ялӀӀуэхэр кыдэт-лытэхэзэ, стадионэу «Юностым» шыкӀошт зӀулагъумэ шъуащы-тэгъэгъуазэ.